

**Vilniaus universiteto Teisės fakulteto
Privatinės teisės katedra**

Aušrinės Dambrauskaitės,
V kurso, civilinės ir verslo teisės
studijų šakos studentės

Magistro darbas

**Intelektinės nuosavybės teisių gynimo būdų taikymo procesinės problemos
Procedural problems in the application of intellectual property rights protection
remedies**

Vadovas: Prof. dr. Ramūnas Birštonas
Recenzentas: Prof. dr. (HP), LL.M. Vytautas Mizaras

Vilnius
2022

ANOTACIJA IR PAGRINDINIAI ŽODŽIAI

Šiame darbe analizuojamos intelektinės nuosavybės teisių gynimo būdų taikymo procesinės problemos. Pateikiama Europos Sąjungos valstybių narių ir Lietuvos Respublikos teisinio reguliavimo ir teismų praktikos lyginamoji analizė dėl egzistuojančių procesinių problemų. Pateikiami pasiūlymai dėl galimų procesinių problemų sprendimo būdų remiantis lyginamąja analize.

Pagrindiniai žodžiai: intelektinės nuosavybės teisė, intelektinės nuosavybės teisių įgyvendinimas, procesinės problemos.

This work analyses the procedural problems in the application of intellectual property rights remedies. It provides a comparative analysis of the legal regulation and case law of the Member States of the European Union and the Republic of Lithuania on existing procedural problems. Suggestions for possible solutions to the procedural problems are made on the basis of the comparative analysis.

Keywords: intellectual property law, enforcement of intellectual property rights, procedural issues.

TURINYS

SANTRUMPŲ SĄRAŠAS	2
IŽANGA	3
1. Intelektinės nuosavybės teisių gynimo būdų taikymo procesinės problemos neteisminėse institucijose atsakingose už intelektinės nuosavybės apsaugą	6
1.1 Išlaidų, patirtų siekiant įgyvendinti intelektinės nuosavybės teises, atlyginimo problematika neteisminėse institucijose, atsakingose už intelektinės nuosavybės apsaugą	6
1.1.1. Lietuvos Respublikos teisinio reguliavimo analizė	7
1.1.2. Lyginamoji ESINT, Vokietijos ir Beniliukso valstybių teisinio reguliavimo analizė.....	10
1.1.3. Išvados ir galimi problemos sprendimo būdai	12
1.2 Prekių ženklo protesto ir registracijos panaikinimo arba paskelbimo negaliojančia kaip intelektinės nuosavybės teisių gynimo būdų procesinio įgyvendinimo problematika	14
1.2.1. Lietuvos teisinio reguliavimo analizė (skirtumai tarp prekių ženklo protesto ir prašymo dėl prekių ženklo registracijos pripažinimo negaliojančia ar panaikinimo procedūrų)	15
1.2.2. Lyginamoji ESINT, Vokietijos ir Beniliukso valstybių teisinio reguliavimo analizė (skirtumai tarp prekių ženklo protesto ir prašymo dėl prekių ženklo registracijos pripažinimo negaliojančia ar panaikinimo procedūrų).....	17
1.2.3. Išvados ir galimi problemos sprendimo būdai	19
2. Intelektinės nuosavybės teisių gynimo būdų taikymo procesinės problemos teismuose	22
2.1 Patirtų nuostolių dėl intelektinės nuosavybės teisių pažeidimo apskaičiavimo procesinė problematika	23
2.1.1. Lietuvos teisinio reguliavimo ir teismų praktikos analizė dėl nuostolių apskaičiavimo intelektinės nuosavybės teisių pažeidimų bylose.....	24
2.1.2. Europos Sąjungos valstybių praktikos analizė dėl nuostolių apskaičiavimo intelektinės nuosavybės teisių pažeidimų bylose.....	29
2.1.3. Išvados ir galimi sprendimo būdai	30
2.2 Teisės gauti informaciją įgyvendinimo problematika	32
2.2.1. Teisės gauti informaciją principai įtvirtinti ES ir Lietuvos teisiniame reguliavime	32
2.2.2. Lietuvos teismų praktikos analizė dėl teisės gauti informaciją įgyvendinimo intelektinės nuosavybės teisių pažeidimų bylose.....	33
2.2.3. Lyginamoji Europos Sąjungos Teisingumo Teismo praktikos analizė dėl teisės gauti informaciją įgyvendinimo	34
2.2.4. Išvados ir galimi problemos sprendimo būdai	35
ŠALTINIŲ SĄRAŠAS	39
SANTRAUKA	43
SUMMARY	44

SANTRUMPŲ SĄRAŠAS

ATGTĮ	Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas
ESINT	Europos Sąjungos Intelektinės Nuosavybės Tarnyba
EPT	Europos Patentų Tarnyba
INTGD	Direktyva 2004/48/EB dėl intelektinės nuosavybės teisių gynimo
Komunikatas	Europos Komisijos Komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai Ir Europos ekonomikos Ir socialinių reikalų komitetui Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2004/48/EB dėl intelektinės nuosavybės teisių gynimo tam tikrų aspektų taikymo gairės
PŽĮ	Lietuvos Respublikos prekių ženklų įstatymas
VPB	Lietuvos Respublikos Valstybinis Patentų Biuras

ĮŽANGA

Darbo aktualumas. Intelektinės nuosavybės teisės yra viena pagrindinių priemonių, dėl kurių intelektinės nuosavybės teisių savininkai gauna pelno iš savo investicijų į mokslą, kūrybą ir dažnai – ilgametį darbą. Europos Sąjungos Intelektinės Nuosavybės Tarybos (toliau – **ESINT**) atliktas tyrimas (Intellectual property rights in intensive industries..., 2016) atskleidė, jog sektoriai, kuriuose reikšminga dalis tenka intelektinės nuosavybės teisėms, sukuria apie 42 proc. Europos Sąjungos bendrojo vidaus produkto. Nepaisant didelės intelektinės nuosavybės teisių reikšmės ekonomikai, Lietuvoje pastebimas vis dar vangus intelektinės nuosavybės teisių gynimas.

Siekiant jog intelektinės nuosavybės teisių gynimas būtų efektyvus, svarbu užtikrinti kiek įmanoma sklandesnį teisių gynimo procesą su kiek įmanoma mažesnėmis procesinėmis kliūtėmis. Dėl šios priežasties, efektyviam intelektinės nuosavybės teisių įgyvendinimui yra skiriamas didelis dėmesys – 2017 metais Europos Komisija parengė Komunikatą Europos Parlamentui, Tarybai ir Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2004/48/EB dėl intelektinės nuosavybės teisių gynimo tam tikrų aspektų taikymo gairių (toliau – **Komunikatas**), kuriame aptariami svarbiausi intelektinės nuosavybės teisių gynimo aspektai. Europos Komisija taip pat nuolat rengia apžvalgas dėl intelektinės nuosavybės teisių gynimo būdų įgyvendinimo ne tik Europos Sąjungoje, bet analizuoja ir trečiojoje šalyse esantį teisinį reguliavimą dėl intelektinės nuosavybės teisių gynimo būdų įgyvendinimo (Report on the protection and enforcement of IPR in third countries, 2021)

Lietuvos teismuose išnagrinėjama vis dar nedaug bylų dėl intelektinės nuosavybės teisių gynimo – per pastaruosius trejus metus (t. y. 2019 – 2021 metais) Lietuvos Aukščiausiasis Teismas nenagrinėjo nei vienos bylos, kurioje būtų sprendžiamas žalos atlyginimo klausimas dėl pramoninės intelektinės nuosavybės pažeidimo. Komunikate nurodoma, jog viena iš priežasčių, kodėl intelektinės nuosavybės teisių savininkai vengia ginti savo teises teismuose – procesinės kliūtys įgyvendinant intelektinės nuosavybės teisių gynimo būdus. Dėl šios priežasties, šiame darbe analizuojamos procesinės kliūtys, kurios galimai kyla (ar gali kilti) intelektinės nuosavybės teisių savininkams įgyvendinant intelektinės nuosavybės teisių gynimo būdus Lietuvos Respublikos Valstybiniame patentų biure (toliau – **VPB**), kaip nacionalinėje, neteisminėje institucijoje užtikrinančioje intelektinės nuosavybės apsaugą ir vykdančią ikiteisminę ginčų nagrinėjimo funkciją, ir taip pat, Lietuvos teismuose. Analizuojant Europos Sąjungos Teisingumo Teismo, ESINT, kitų Europos

Sąjungos valstybių praktiką darbe yra patiekiami pasiūlymai dėl galimų procesinių problemų sprendimo būdų.

Darbo tikslas. Šio darbo tikslas yra nustatyti ir išanalizuoti procesines problemas (kliūtis, kurios kyla intelektinės nuosavybės teisių savininkams), siekianti ginti intelektinės nuosavybės teises, taip pat pasiūlyti galimus procesinių problemų sprendimo būdus.

Darbo uždaviniai. Aukščiau nurodytam tikslui pasiekti yra keliami šie uždaviniai:

1. Identifikuoti ir išanalizuoti, kokios procesinės problemos kyla intelektinės nuosavybės teisių savininkams, nacionalinėse, neteisminėse institucijose, atsakingose už intelektinės nuosavybės apsaugą, siekiant įgyvendinti intelektinės nuosavybės teisių gynimo būdus. Išanalizuoti Europos Sąjungos valstybių narių, nacionalinių institucijų atsakingų už intelektinės nuosavybės apsaugą teisinį reglamentavimą.
2. Identifikuoti ir išanalizuoti, kokios procesinės problemos kyla nacionaliniuose Lietuvos teismuose, siekiant įgyvendinti intelektinės nuosavybės teisių gynimo būdus. Išanalizuoti Europos Sąjungos valstybių narių teismų praktiką, atsižvelgus į identifikuotas nacionalines procesines problemas.
3. Pateikti galimus sprendimo būdus, siekiant užtikrinti efektyvesnį intelektinės nuosavybės teisių gynimo būdų įgyvendinimą.

Objektas. Šio magistro darbo objektas yra procesinės problemos, kurios kyla siekiant ginti intelektinės nuosavybės teises. Šiame darbe procesinės problemos yra suprantamos kaip kliūtys teisiniame reguliavime, kurios galimai lemia, jog intelektinės nuosavybės teisių savininkai vengia ginti savo teises nacionalinėse, neteisminėse institucijose atsakingose už intelektinės nuosavybės apsaugą (vykdančiose ikiteisminę ginčų nagrinėjimo funkciją) bei teismuose. Dėl darbo apimties ribojimo, šiame darbe nagrinėjamos tik procesinės problemos, kurios yra susijusios su pramoninės intelektinės nuosavybės teisėmis, didžiausią dėmesį skiriant procesinėms problemoms, susijusiomis su prekių ženklų savininkų teisių gynimu.

Tyrimo metodai. Siekiant įgyvendinti šio magistro darbo tikslą bei uždavinius yra naudojami lyginamasis, teleologinis, lingvistinis, sisteminės analizės metodai.

Lyginamasis metodas pasireiškia lyginant ESINT, Europos Sąjungos valstybių narių (didžiausią dėmesį skiriant Vokietijos ir Beniliukso valstybių) teisinį reguliavimą, ikiteisminių ginčų nagrinėjimo institucijų ir teismų praktiką su esančiu Lietuvoje. Vokietijos jurisdikcija pasirinkta dėl išplėto nacionalinio reguliavimo intelektinės nuosavybės srityje, o Beniliukso valstybių reguliavimo analizė pasirinkta dėl naudojamo centrinio administravimo principo, kadangi už trijų valstybių intelektinės nuosavybės

apsaugą yra atsakinga viena neteisminė institucija. **Teleologinis metodas** pasitelkiamas siekiant nustatyti ar esamas teisinis reguliavimas ir jo taikymas atitinka teisės aktuose bei doktrinoje nurodytus tikslus ir principus. **Sisteminės analizės metodo** pagalba darbe analizuojami Lietuvos Respublikos ir Europos sąjungos teisės aktai bei užsienio ir Lietuvos Respublikos teisės doktrina. **Lingvistinis metodas** naudojamas analizuojant tam tikrų nuostatų ir sąvokų, vartojamų Europos Sąjungos teisės aktuose ir nacionaliniuose teisės aktuose turinys.

Darbo originalumas. Magistro darbo originalumas pasireiškia, jog yra nagrinėjamos pasirinktos procesinės problemos, dėl kurių intelektinės nuosavybės teisių savininkai vengia kreiptis į ikiteismines ginčų nagrinėjimo institucijas ar teismus. Šiame darbe procesinės problemos nagrinėjamos dvejais lygmenimis – tiek su kokiomis procesinėmis problemomis galimai susiduriama ikiteisminėse ginčų nagrinėjimo institucijose (detaliai analizuojamas VPB vykdomų funkcijų reglamentavimas), tiek teismuose. Tam tikros pasirinktos procesinės problemos, lemiančios intelektinės nuosavybės teisių gynimo būdų apsunkinimą yra pasirinktos iš nurodytų Komunikate. Autorės žiniomis, jokiuose ankstesniuose darbuose nėra analizuotos procesinės problemos šiais dvejais lygmenimis. Prof. Dr. (HP), LL.M. Vytautas Mizaras yra parengęs straipsnį (Mizaras, 2007), kuriame yra analizuojamos 2004 m. balandžio 29 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2004/48/ EB dėl intelektinės nuosavybės teisių gynimo (toliau – **INTGD**) nuostatos, joje numatyti materialiniai teisių gynimo būdai, neturintys kompensacinio poveikio. Straipsnyje nagrinėjamos INTGD nuostatos, numatančios materialius teisinius gynimo būdus, tačiau nėra analizuojami gynimo būdai, kurie susiję su intelektinės nuosavybės teisių pažeidimu kompensuojant padarytą žalą. Doktrinoje intelektinės nuosavybės teisių gynimo būdai yra nagrinėti Prof. Dr. (HP), LL.M. Vytauto Mizaro monografijoje *Autorių Teisė* (Mizaras, 2009), taip pat vadovėlyje *Intelektinės nuosavybės teisė* (Birštonas et al, 2010). Vaidas Pajeda yra analizavęs laikinųjų apsaugos priemonių taikymo intelektinės nuosavybės apsaugos bylose ypatumus (Pajeda, 2007), tačiau šiame darbe nėra analizuojamas laikinųjų apsaugos priemonių taikymas.

Svarbiausi šaltiniai. Siekiant įgyvendinti šio magistro darbo uždavinius, vieni iš pagrindinių šaltinių yra ESINT parengti dokumentai dėl intelektinės nuosavybės teisių įgyvendinimo, taip pat Europos Komisijos parengtas Komunikatas. Analizuojami Europos Sąjungos, Benilukso valstybių ir Vokietijos Respublikos teisės aktai. Didelis dėmesys skiriamas Lietuvos ir Europos Sąjungos valstybių narių teismų bei ginčus ikiteisimine tvarka nagrinėjančių institucijų praktikai. Darbe taip pat analizuojama tiek Lietuvos, tiek užsienio autorių doktrina.

1. Intelektinės nuosavybės teisių gynimo būdų taikymo procesinės problemos neteisminėse institucijose atsakingose už intelektinės nuosavybės apsaugą

Kiekvienoje Europos Sąjungos valstybėje veikia speciali nacionalinė arba kelių valstybių kartu įkurta institucija, kurios pagrindinė funkcija yra užtikrinti pramoninės intelektinės nuosavybės apsaugą. Lietuvoje šią funkciją įgyvendina VPB. Vokietijoje – Patentų ir prekių ženklų biuras. Belgijoje, Nyderlanduose ir Liuksemburge veikia jungtinė Beniliukso intelektinės nuosavybės tarnyba, o visos Europos Sąjungos lygmeniu intelektinės nuosavybės apsaugą užtikrina ESINT. Institucijos, atsakingos už intelektinės nuosavybės apsaugą vykdo dvi pagrindines funkcijas: pirma, įteisina išimtinės teises į pramoninės nuosavybės objektus t. y. vykdo prekių ženklų, patentų ir dizaino registracijos procedūras pagal nacionalinius teisės aktus. Antra, užtikrina pramoninės nuosavybės apsaugą vykdydamos privalomas ikiteismines ginčų nagrinėjimo procedūras.

Socialinės civilinio proceso mokyklos kūrėjas Franzas Kleinas yra išsakęs mintį, jog proceso socialinės funkcijos tikslas yra kuo greičiau, paprasčiau ir pigiau išspręsti ginčą (Nekrošius, 1999, p. 44). Dažniausiai analizuojama, ar F. Kleino nurodyti tikslai yra tinkamai įgyvendinami teisiniame procese. Tačiau, kaip jau minėta, neteisminės institucijos, atsakingos už intelektinės nuosavybės apsaugą, vykdo privalomas ikiteismines ginčų nagrinėjimo procedūras. Dėl šios priežasties tolimesnėse dvejose šio darbo dalyse yra analizuojama, ar F. Kleino nurodyti proceso tikslai yra įgyvendinami ir procesuose, kuriuos vykdo institucijos, atsakingos už intelektinės nuosavybės apsaugą.

1.1 Išlaidų, patirtų siekiant įgyvendinti intelektinės nuosavybės teises, atlyginimo problematika neteisminėse institucijose atsakingose už intelektinės nuosavybės apsaugą

Bylinėjimosi išlaidų atlyginimas yra viena iš priemonių, leidžiančių pigiau išspręsti kilusį ginčą ir užtikrinanti teisinės sistemos prieinamumą. Dar 1981 m. gegužės 14 d. Europos Tarybos Ministrų komitetas priėmė rekomendaciją (Europos Tarybos Ministrų rekomendacija „Dėl priemonių, lengvinančių galimybes naudotis teisingumo sistema“, 1981) kurioje atsižvelgiant į Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos (Europos Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija, 1950 m.) 6 straipsnyje įtvirtintą kiekvieno asmens teisę į nepriklausomą ir bešališką teismą, buvo pateikta išvada, jog viena iš priemonių, galinčių teisės kreiptis į teismą realumą ir efektyvumą, yra nustatymas, jog laimėjusi šalis gauna iš pralaimėjusios šalies kompensaciją už protingas (įskaitant ir atstovavimo) išlaidas. Atitinkamai, beveik visose Europos šalyse, bylinėjimosi

išlaidų atlyginimui, įskaitant išlaidas advokatų pagalbai, taikoma bendroji taisyklė: pralaimėjusioji šalis laimėjusiajai atlygina visas bylinėjimosi išlaidas (Mikelėnas, 1997, p. 270).

Ikiteismine ginčų nagrinėjimo tvarka, siekiama užtikrinti, kad asmuo, nepatirdamas didelių išlaidų, turėtų galimybę įgyvendinti teisę į veiksmingą ir operatyvią savo pažeistų teisių gynybą. Be to, ikiteisminis ginčų sprendimas turėtų prisidėti sprendžiant problemas dėl nuolat didėjančio teismų krūvio ir ilgai trunkančio ginčų nagrinėjimo. Atitinkamai, tam tikrose srityse (tarp jų ir tam tikrose intelektinės nuosavybės teisių gynimo būdų srityje), ikiteisminė ginčų sprendimo tvarka yra privaloma. Tačiau, jei ikiteisminė ginčų nagrinėjimo tvarka yra privaloma, ar patirtų išlaidų atlyginimo mechanizmo nebuvimas, nesukelia teisės kreiptis į teismą realumo ir efektyvumo apsunkinimo?

1.1.1. Lietuvos Respublikos teisinio reguliavimo analizė

Lietuvos Respublikos Konstitucijos (Lietuvos Respublikos Konstitucija, 1992 m.) 30 straipsnis ir Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso (Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas, 2002 m.) 5 straipsnis kiekvienam suinteresuotam asmeniui suteikia teisę kreiptis į teismą, kad būtų apginta pažeista, ar ginčijama jo teisė arba įstatymų saugomas interesas. Ši teisė negali būti paneigiama (Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2002 m. liepos 2 d., 2003 m. kovo 4 d., 2004 m. rugpjūčio 17 d. nutarimai), tačiau gali būti nustatoma speciali jos įgyvendinimo tvarka, pavyzdžiui, teisės aktais gali būti reglamentuota ikiteisminė ginčų sprendimo tvarka. Remiantis Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 22 straipsnio 1 dalimi, privaloma išankstinio ginčų sprendimo ne teisme tvarka gali būti nustatyta įstatymų nustatytais atvejais. Pagal Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 137 straipsnio 2 dalies 3 punktą, 296 straipsnio 1 dalies 1 punktą ir 293 straipsnio 2 punktą, įstatyme nustatytos privalomos ikiteisminės ginčų sprendimo tvarkos nesilaikymas lemia tam tikrus teisinius padarinius – ieškinį atsisakoma priimti, pareiškimas paliekamas nenagrinėtas, jei šia tvarka dar galima pasinaudoti, arba byla nutraukiama, jei šia tvarka pasinaudoti negalima.

Lietuvos Respublikos prekių ženklų įstatymo (toliau – **PŽĮ**) (Lietuvos Respublikos prekių ženklų įstatymas, 2000 m.) 69 straipsnio 1 dalis įtvirtina, jog VPB Apeliacinis skyrius ikiteismine ginčų nagrinėjimo tvarka nagrinėja: (i) protestus dėl prekių ženklo registracijos, (ii) prašymus dėl ženklo registracijos pripažinimo negaliojančia ar jos panaikinimo (išskyrus atvejus, kai dėl ženklo registracijos pripažinimo negaliojančia ar jos panaikinimo pareiškiamas priešiškinis teisme nagrinėjant ginčą dėl ženklo savininko

teisių pažeidimo), (iii) apeliacijas dėl kitų PŽĮ nurodytų Valstybinio patentų biuro sprendimų. Pagal PŽĮ 69 straipsnio 2 dalies 1 punktą Vilniaus apygardos teismas, kaip pirmosios instancijos teismas, nagrinėja ginčus dėl VPB Apeliacinio skyriaus sprendimų.

Analogiškas teisinis reguliavimas įtvirtintas ir Lietuvos Respublikos dizaino įstatyme (Lietuvos Respublikos dizaino įstatymas, 2002 m.). Apeliacijos ir protesto pareiškimo teisė įtvirtinta atitinkamai 20 ir 23 Lietuvos Respublikos dizaino įstatymo straipsniuose. Pagal Lietuvos Respublikos dizaino įstatymo 46 straipsnio 2 dalies 1 punktą, Vilniaus apygardos teismas, kaip pirmosios instancijos teismas, nagrinėja ginčus dėl VPB Apeliacinio skyriaus sprendimų.

Toliau yra pateikiama protestų dėl dizaino ar prekių ženklo registracijos ir prašymų dėl prekių ženklo registracijos pripažinimo negaliojančia ar jos panaikinimo nagrinėjimo VPB Apeliaciniame skyriuje teisinio reguliavimo analizė. Protestų dėl dizaino ar prekių ženklo registracijos ir prašymų dėl prekių ženklo registracijos pripažinimo negaliojančia ar jos panaikinimo nagrinėjime į procesą yra įtraukiama ir priešinga šalis (t. y. protestuojamo arba siekiamo panaikinti ar pripažinti negaliojančiu prekių ženklo arba dizaino savininkas), priešingai negu apeliacijų nagrinėjimo metu, kai proceso šalys yra tik suinteresuota šalis padavusi apeliaciją ir VPB Apeliacinis skyrius. Kadangi minėti procesai yra itin primenantys vykstantį ginčo teisenoje, tačiau privaloma tvarka yra vykdomi ikiteisminės ginčų nagrinėjimo institucijos t. y. VPB, toliau yra aptariamas jų teisinis reglamentavimas.

Protestus ir prašymus dėl prekių ženklo registracijos pripažinimo negaliojančia ar jos panaikinimo VPB Apeliacinis skyrius nagrinėja vadovaudamasis: PŽĮ, Lietuvos Respublikos dizaino įstatymu, Apeliacijų, protestų ir prašymų dėl ženklo registracijos pripažinimo negaliojančia ar jos panaikinimo taisyklėmis (Apeliacijų, protestų ir prašymų dėl ženklo registracijos pripažinimo negaliojančia ar jos panaikinimo taisyklės, 2019) ir Apeliacijų ir protestų nagrinėjimo taisyklėmis (Apeliacijų ir protestų nagrinėjimo taisyklės AP/01/2005, 2005).

Remiantis Apeliacijų, protestų ir prašymų dėl ženklo registracijos pripažinimo negaliojančia ar jos panaikinimo taisyklių 10, 11, 37, 40, 41 punktais ir Apeliacijų ir protestų nagrinėjimo taisyklių 45, 62, 65 punktais, VPB Apeliacinis skyrius protestą dėl prekių ženklo ar dizaino registracijos ar prašymą dėl prekių ženklo registracijos pripažinimo negaliojančia ar jos panaikinimo priima, jei protestas ar prašymas yra paduotas įstatymo (atitinkamai Lietuvos Respublikos dizaino arba PŽĮ) ir Apeliacijų, protestų ir prašymų dėl ženklo registracijos pripažinimo negaliojančia ar jos panaikinimo taisyklių ir Apeliacijų ir protestų nagrinėjimo taisyklių nustatyta tvarka, nepraleidus nustatyto termino ir sumokėjus valstybės patvirtinto dydžio rinkliavos mokesčių. Apeliacinis skyrius, priėmęs

protestą ar prašymą dėl ženklo registracijos pripažinimo negaliojančia ar jos panaikinimo, išsiunčia jį ginčijamo ženklo pareiškėjui, savininkui ar jo atstovui. Atitinkamai, pareiškėjas, savininkas ar jo atstovas per 2 mėnesius (per 3 mėnesius dizaino atveju) nuo protesto ar prašymo dėl ženklo registracijos pripažinimo negaliojančia ar jos panaikinimo išsiuntimo dienos privalo pateikti motyvuotą atsakymą. Sulaukus motyvuoto atsakymo suinteresuotas asmuo per 1 mėnesį nuo motyvuoto atsakymo išsiuntimo iš VPB dienos turi teisę raštu pateikti motyvuotus protesto ar prašymo dėl registracijos pripažinimo negaliojančia ar panaikinimo argumentus, o ginčijamo ženklo savininkas per 1 mėnesį nuo motyvuotų argumentų išsiuntimo iš VPB dienos turi teisę raštu pateikti atsakymą į motyvuotus argumentus. Taigi, pasirengiant nagrinėti protestus ar prašymus dėl registracijos pripažinimo negaliojančia ar panaikinimo įvyksta procesinių dokumentų apsikeitimas itin panašiu būdu, kaip ir ginčo teisejoje – kiekviena iš šalių pateikia po du procesinius dokumentus t. y. tarsi ieškinį, atsiliepiamą, dubliką ir tripliką.

Analizuojant procesų trukmę, vadovaujantis terminais per kuriuos šalys turi teisę pateikti procesinius dokumentus, akivaizdu, jog protesto ar prašymo dėl ženklo registracijos pripažinimo negaliojančia ar jos panaikinimo nagrinėjimas užtrunka: 2 mėnesiai (arba 3 mėnesiai dizaino atveju) skirti motyvuoto atsakymo pateikimui, 1 mėnesis motyvuotų argumentų pateikimui ir 1 mėnesis atsakymo į motyvuotus argumentus pateikimui, taip pat užtrunka sprendimo priėmimas VPB Apeliaciniame skyriuje. Nors VPB neskelbia, kokia yra protestų ar prašymų dėl ženklo registracijos pripažinimo negaliojančia ar jos panaikinimo nagrinėjimo trukmė, tačiau tam tikras tendencijas galima pastebėti iš viešai skelbiamo VPB Oficialaus Biuletenio, kuriame be kitos informacijos, yra skelbiami VPB Apeliacinio skyriaus sprendimai. Pavyzdžiui, VPB Oficialiame Biuletenyje Nr. 2022/03 (Valstybinio Patentų Biuro Oficialus Biuletenis Nr. 2022/03, 2022) skelbiama apie dviejų protestų išnagrinėjimą. Protestas Nr. PNZ-845 buvo paduotas 2020 m. gruodžio 10 d., o skelbiama sprendimo priėmimo diena yra 2022 m. sausio 19 d. Antrasis protestas PNZ-860 buvo paduotas 2021 m. kovo 26 d., tuo tarpu sprendimas priimtas – 2022 m. sausio 21 d. Iš informacijos skelbiamos VPB Oficialiame Biuletenyje akivaizdu, jog protesto ar prašymo dėl ženklo registracijos pripažinimo negaliojančia ar jos panaikinimo procesas nuo protesto ar prašymo padavimo iki sprendimo priėmimo gali trukti metus ar net ilgiau.

Protesto ar prašymo dėl ženklo registracijos pripažinimo negaliojančia ar jos panaikinimo nagrinėjimo procesai trunka sąlyginai ilgai, atsižvelgus jog 2021 metais didžioji dalis bylų dėl asmenų neturtinių teisių ar intelektinės nuosavybės teisių pažeidimų, I instancijos teismuose buvo išnagrinėtos trumpiau nei per 6 mėnesius – 123 bylos per

trumpesni nei 6 mėnesių laikotarpį, 47 bylų nagrinėjimas truko nuo 6 iki 12 mėnesių ir tik 38 bylų – daugiau nei 12 mėnesių. (Civilinių bylų nagrinėjimo ataskaita (I instancijos teismuose), 2021). Protesto ar prašymo dėl ženklo registracijos pripažinimo negaliojančia ar jos panaikinimo nagrinėjimo metu šalys (nors atsižvelgus į specifinę intelektinės nuosavybės teisės sritį, dažniausiai jų atstovai – teisininkai) turi galimybę apsikeisti dvejais procesiniais dokumentais, kurių rengimas – nenuostabu, jog šalims kainuoja. Apeliacijų ir protestų nagrinėjimo taisyklių 3.8 punkte įtvirtinta, jog VPB Apeliacinis skyrius vadovaujasi proceso koncentracijos ir ekonomiškumo principais, tačiau šioje ikiteisminėje ginčų nagrinėjimo tvarkoje, kuri yra privaloma, jog ginčas būtų nagrinėjamas teisme, neįtvirtintas joks bylinėjimosi išlaidų tarp šalių paskirstymo mechanizmas.

1.1.2. Lyginamoji ESINT, Vokietijos ir Beniliukso valstybių teisinio reguliavimo analizė

Vieni iš pagrindinių teisės aktų, reguliuojančių ESINT veiklą yra: Europos Sąjungos Prekių ženklų reglamentas (Europos Parlamento ir Tarybos Reglamentas 2017/1001 dėl Europos Sąjungos prekių ženklo, 2017) ir Reglamentas dėl Bendrijos dizaino (Tarybos Reglamentas (EB) Nr. 6/2002 dėl Bendrijos dizaino, 2001). ESINT, kaip ir nacionalinės institucijos atsakingos už intelektinės nuosavybės apsaugą, vykdo registracijos ir ginčų sprendimo procedūras. Tačiau ESINT veiklą vykdo visos Europos Sąjungos lygmeniu – t. y. registruoja Europos Sąjungos prekių ženklus ir dizainus, taip pat sprendžia ginčus dėl jų galiojimo. Europos Sąjungos prekių ženklo ir dizaino pagrindinė ypatybė – jų vieningas statusas, t. y. Europos Sąjungos prekių ženklas ar dizainas turi vienodą galią visoje Europos Sąjungoje.

Priešingai negu Lietuvos nacionaliniai teisės aktai, kurie nereglamentuoja išlaidų, patirtų siekiant įgyvendinti intelektinės nuosavybės teises, atlyginimo klausimo, ESINT šis klausimas yra sureguliuotas. Remiantis Reglamento dėl Europos Sąjungos prekių ženklo 109 straipsnio 1 dalimi, sprendžiant ginčus dėl prekių ženklų, pralaimėjusi protesto, prašymo dėl registracijos panaikinimo arba prekių ženklo paskelbimo negaliojančiu, procedūrų šalis, atlygina kitos šalies sumokėtus mokesčius, taip pat padengia visas kitas laimėjusios šalies turėtas išlaidas, kurios yra būtinos procedūroms (įskaitant kelionės ir pragyvenimo išlaidas bei atstovo atlyginimą). Reglamento dėl Europos Sąjungos prekių ženklo 109 straipsnio 3 ir 4 dalis patikslina, jog jei kiekviena šalis laimi vienais, tačiau pralaimi kitais klausimais, arba jeigu to reikalauja teisingumas, išlaidos paskirstomos skirtingai, o šalis nutraukianti bylos nagrinėjimą (atsiimdama paraišką, protestą ar kt.) turi

atlyginti kitos pusės sumokėtus mokesčius ir jos patirtas išlaidas. Reglamento dėl Europos Sąjungos prekių ženklų 109 straipsnio 6 dalis nustato, jog šalys yra laisvos dėl išlaidų atlyginimo susitarti kitaip, o klausimą sprendžiantis skyrius turi jį tai atsižvelgti. Europos Komisija nustato didžiausias išlaidų, būtinų procedūroms ir kurių laimėjusi šalis faktiškai turėjo, normas. Tapatų išlaidų paskirstymo reguliavimą įtvirtina ir Reglamentas dėl Bendrijos dizaino.

Vokietijos prekių ženklų ir kitų ženklų apsaugos įstatymas (Vokietijos prekių ženklų ir kitų ženklų apsaugos įstatymas, 1994) taip pat įtvirtina išlaidų, patirtų siekiant įgyvendinti intelektinės nuosavybės teises atlyginimo mechanizmą. Remiantis Vokietijos prekių ženklų ir kitų ženklų apsaugos įstatymo 63 straipsnio 1 dalimi, jeigu procese dalyvauja keli asmenys, Vokietijos patentų ir prekių ženklų tarnyba sprendime gali nustatyti, kad bylinėjimosi išlaidos, įskaitant Vokietijos patentų ir prekių ženklų tarnybos išlaidas bei šalių patirtas išlaidas (kadangi jos buvo būtinos reikalavimams ir teisėms tinkamai apginti), turi būti visiškai arba iš dalies skirtos vienai iš šalių, jei tai yra teisinga. Išlaidos taip pat gali būti atlyginamos, kai viena iš šalių nutraukia procesą (atsiima prašymą, protestą ar kt.). Pagal Vokietijos prekių ženklų ir kitų ženklų apsaugos įstatymo 63 straipsnio 4 dalį, jei Vokietijos patentų ir prekių ženklų tarnyba nesprenžia išlaidų paskirstymo klausimo, kiekviena iš šalių savo patirtas bylinėjimosi išlaidas padengia pati. Kompensuotinų išlaidų dydį Vokietijos patentų ir prekių ženklų tarnyba nustato, kai yra kreipiamasi su prašymu dėl bylinėjimosi išlaidų nustatymo. Bylinėjimosi išlaidų apskaičiavimui yra taikomos Vokietijos civilinio proceso kodekso nuostatos. Analogiškais principais paremtas reguliavimas įtvirtintas ir Dizaino teisinės apsaugos įstatyme (Dizaino teisinės apsaugos įstatymas, 2014), Dizaino teisinės apsaugos įstatymo 34b straipsnio 5 dalis įtvirtina, jog bylinėjimosi išlaidos gali būti paskirstomos sprendžiant klausimus dėl dizaino registracijos negaliojimo.

Beniliukso intelektinės nuosavybės tarnyboje nagrinėjant protestus ar prašymus dėl registracijos paskelbimo negaliojančia ar panaikinimo išlaidų atlyginimo klausimas yra sureguliuotas, tačiau kiek kitaip negu ESINT ar Vokietijos patentų ir prekių ženklų tarnyboje. Beniliukso konvencijos dėl intelektinės nuosavybės Beniliukso konvencijos dėl intelektinės nuosavybės (Beniliukso konvencija dėl intelektinės nuosavybės, 2017) 2.16 straipsnio 5 dalis, 2.30 straipsnio 5 dalis įtvirtina, jog išlaidas padengia pralaimėjusi šalis. Tačiau, išlaidos nėra padengiamos, jei paraiška patenkinta tik iš dalies. Beniliukso intelektinės nuosavybės tarnybos sprendimas dėl išlaidų yra vykdomasis raštas. Įgyvendinamieji teisės aktai nustato atlyginamų išlaidų dydį. Beniliukso konvencijos dėl intelektinės nuosavybės įgyvendinimo reglamentas (Beniliukso konvencijos dėl

intelektinės nuosavybės įgyvendinimo reglamentas (prekių ženklai ir dizainas), 2019) nustato atlyginamų išlaidų dydį. Remiantis Beniliukso konvencijos dėl intelektinės nuosavybės įgyvendinimo reglamento 1.28 straipsnio 3 dalimi ir 1.44 straipsnio 2 dalimi, atlyginamas išlaidų dydis yra tokio paties dydžio, kokio yra Beniliukso intelektinės nuosavybės tarnybos patvirtinta rinkliava mokama pateikiant protestą ar prašymą dėl registracijos paskelbimo negaliojančia arba panaikinimo.

Išlaidų patirtų siekiant įgyvendinti intelektinės nuosavybės teises klausimas ESINT, Vokietijos patentų ir prekių ženklų tarnyboje ir Beniliukso intelektinės nuosavybės tarnyboje, nors ir skirtingai, tačiau yra sureguliuotas. Vienai iš šalių laimėjus ginčą visose institucijose laikomasi principo „pralaimėjęs moka“. Pozicija skiriasi, jei prašymas ar protestas dėl registracijos paskelbimo negaliojančia ar panaikinimo patenkinamas tik iš dalies – tokiu atveju išlaidos atlyginamos proporcingai arba nėra atlyginamos visai. Bendru bruožu laikytina taip pat tai, jog įgyvendinamuosiuose teisės aktuose yra nustatomi maksimalūs išlaidų atlyginimo dydžiai.

1.1.3. Išvados ir galimi problemos sprendimo būdai

Bylinėjimosi išlaidų atlyginimo mechanizmas užtikrina teisinės sistemos prieinamumo galimybę, taip pat vykdo prevencinę funkciją, taip užkertant kelią nepagrįstų reikalavimų pateikimui. Lietuvoje bylinėjimosi išlaidų atlyginimo klausimas, sprendžiant ginčus (kaip įgyvendinant vieną iš intelektinės nuosavybės teisių gynimo būdų) institucijose, atsakingose už intelektinės nuosavybės apsaugą, priešingai nei ESINT, Vokietijoje ir Beniliukso valstybėse, nėra sureguliuotas. Bylinėjimosi išlaidų atlyginimas sprendžiant ginčus (protestus dėl prekių ženklo registracijos ar prašymus dėl ženklo registracijos pripažinimo negaliojančia ar jos panaikinimo) VPB Apeliaciniame skyriuje ikiteismine ginčų nagrinėjimo tvarka užtikrintų efektyvesnę teisinės sistemos prieinamumą.

Analizuojant tinkamo (maksimalaus) atlyginamų bylinėjimosi išlaidų dydžio klausimą, Beniliukso intelektinės nuosavybės tarnyboje įtvirtintas principas, jog atlyginamų bylinėjimosi išlaidų dydis yra ribojamas mokamos rinkliavos pateikiant protestą ar prašymą dėl registracijos paskelbimo negaliojančia ar panaikinimo dydžiu, nėra itin aktualus Lietuvoje. Palyginimui, 2019 m. sausio 1 d. patvirtinti (galiojantys ir 2022 metais) Beniliukso intelektinės nuosavybės tarnyboje rinkliavos dydžiai yra: už protesto pateikimą 1045 eurai, už prašymą dėl registracijos panaikinimo ar pripažinimo negaliojančia – 1420 eurai. Tuo tarpu Lietuvoje, pagal Lietuvos Respublikos mokesčių už pramoninės nuosavybės objektų registravimą įstatymo (Lietuvos Respublikos mokesčių už

pramoninės nuosavybės objektų registravimą įstatymas, 2018) 11 ir 12 punktus, patvirtintas rinkliavos dydis už protesto pateikimą yra 160 eurų, tuo tarpu už prašymą dėl registracijos panaikinimo ar pripažinimo negaliojančia – 180 eurų. Dėl didelių mokesčių dydžių skirtumų, Lietuvoje atlyginamų bylinėjimosi išlaidų dydžio ribojimas rinkliavos dydžiu, kuri mokama pateikiant protestą ar prašymą dėl registracijos paskelbimo negaliojančia ar panaikinimo neatliktų esminės savo funkcijos – atlyginti patirtas bylinėjimosi išlaidas.

Kaip palankesnis vertintinas Vokietijos patentų ir prekių ženklų tarnybos taikomas bylinėjimosi išlaidų atlyginimo modelis, kai bylinėjimosi išlaidų apskaičiavimui yra taikomos Vokietijos civilinio proceso kodekso nuostatos. Atitinkamai, kaip ir Lietuvoje galiojančiose rekomendacijose dėl civilinėse bylose priteistino užmokesčio už advokato ar advokato padėjėjo teikiamą teisinę pagalbą (paslaugas) maksimalaus dydžio, Vokietijoje nustatyti koeficientai arba atlyginamų išlaidų intervalai už teikiamas teises paslaugas.

Apibendrinus, siekiant užtikrinti teisinės sistemos prieinamumą (kadangi ikiteisminė ginčų sprendimo tvarka VPB Apeliaciniame skyriuje yra privaloma), siūloma sureguliuoti bylinėjimosi išlaidų, patirtų siekiant įgyvendinti intelektinės nuosavybės teises (pateikiant protestus ar prašymus dėl registracijos pripažinimo negaliojančia ar panaikinimo) VPB Apeliaciniame skyriuje atlyginimo klausimą. Bylinėjimosi išlaidų atlyginimo galimybė turėtų būti įtvirtinta atitinkamai, papildant PŽĮ 56 ir 58 straipsnius bei Lietuvos Respublikos dizaino įstatymo 24 straipsnį. Tiksliai bylinėjimosi išlaidų paskirstymo tvarka turėtų būti įtvirtinta Apeliacijų, protestų ir prašymų dėl ženklo registracijos pripažinimo negaliojančia ar jos panaikinimo taisyklėse.

1.2 Prekių ženklo protesto ir registracijos panaikinimo arba paskelbimo negaliojančia kaip intelektualinės nuosavybės teisių gynimo būdų procesinio įgyvendinimo problematika

Jungtinė ESINT ir EPT atlikta analizė apimanti 2007 – 2019 m. laikotarpį, analizavo reprezentatyvią daugiau nei 127 000 Europos įmonių imtį iš visų 27 Europos Sąjungos valstybių narių ir Jungtinės Karalystės. Remiantis šia analize, pateikta išvada, jog įmonės, turinčios intelektualinės nuosavybės teises, pasiekia 20 % didesnes pajamas vienam darbuotojui, nei įmonės neturinčios intelektualinės nuosavybės teisių (Intellectual property rights and firm performance in the European Union, EUIPO, 2021, p. 2). Prekių ženklai, kaip viena iš intelektualinės nuosavybės teisių, atlieka labai svarbų vaidmenį kuriant prekių ir (ar) gamintojo įvaizdį, skatinant konkurenciją, ekonomikos augimą ir informuojant vartotojus.

Europos Sąjungos Teisingumo Teismas yra patvirtinęs savo jurisprudencijoje, jog pagrindinė prekių ženklų funkcija – užtikrinti vartotojui arba galutiniam naudotojui prekių ženklu žymimos prekės ar paslaugos kilmės tapatybę, kad jis neklysdamas atskirtų šią prekę ar paslaugą nuo kitos kilmės prekių ar paslaugų (Bendrojo Teismo 2010 m. rugsėjo 29 d. sprendimas Nr. T-378/07, Byloje Représentation d’un tracteur en rouge, noir et gri). Prekių ženklų savininkai turi išimtinės teises drausti naudoti prekių ženklą, neturintiems savininko sutikimo. Savininkai gali pasirinkti naudoti patį prekės ženklą arba leisti jį naudoti kitiems, paprastai suteikiant licenciją už mokestį. Prekių ženklų apsaugos sistema padeda apsaugoti prekių ženklų savininkus nuo nesažiningos konkurencijos, kai kiti ūkio subjektai kurie siekia laisvai pasinaudoti prekės ženklo savininko užsitarnauta reputacija (Taubman *et al*, 2020 p. 59). Atitinkamai, prekių ženklų savininkai yra suinteresuoti, jog nebūtų registruojami prekių ženklai, esantys tapatūs ar klaidinančiai panašūs į jau įregistruotus ir prekių ženklų savininkams priklausančius prekių ženklus.

Siekiant užtikrinti, jog nebūtų registruojami klaidinančiai panašūs prekių ženklai, PŽĮ yra įtvirtintos dvi procedūros: (i) protesto ir (ii) prašymo dėl registracijos pripažinimo negaliojančia ar panaikinimo, kurios gali lemti, jog prekių ženklas bus neįregistruotas, registracija pripažinta negaliojančia arba bus panaikinta.

VPB viešai nepateikia informacijos, kiek per metus yra išnagrinėjama protestų ar prašymų dėl registracijos pripažinimo negaliojančia ar panaikinimo, tačiau informacija apie išnagrinėtus protestus ir prašymus dėl registracijos pripažinimo negaliojančia ar panaikinimo yra skelbiama per mėnesį du kartus VPB leidžiamame Oficialiame biuletenyje. Peržiūrėjus visus 2020 – 2021 metų Oficialius Biuletenius (šis laikotarpis

pasirinktas, nes tik 2019 m. įsigaliojo nauja prašymų dėl registracijos pripažinimo negaliojančia ar panaikinimo nagrinėjimo tvarka – iki 2019 m. šiuos prašymus nagrinėjo ne VPB Apeliacinis skyrius, o Lietuvos Respublikos teismai), iš viešai pateikiamos informacijos galima daryti išvadą, jog buvo išnagrinėti 99 protestai ir tik 14 prašymų dėl registracijos pripažinimo negaliojančia ar panaikinimo. Protesto ir prašymų dėl registracijos pripažinimo negaliojančia ar panaikinimo procedūros gali turėti reikšmingų pasekmių prekių ženklo savininkui t. y. vėlesnio registruojamo (arba jau įregistruoto) prekių ženklo savininkas gali neįgyti išimtinių prekių ženklo registracijos fakto sukurtų teisių. Nors tiek protesto, tiek prašymų dėl registracijos pripažinimo negaliojančia ar panaikinimo procedūros sukuria iš esmės tapačias ir itin reikšmingas pasekmes, tačiau prekių ženklų savininkai žymiai rečiau naudojami galimybe ginti savo teises teikdami prašymą dėl registracijos pripažinimo negaliojančia ar panaikinimo, negu protestą. Atitinkamai itin mažas prašymų dėl registracijos pripažinimo negaliojančia ar panaikinimo procedūros išnagrinėjimo skaičius, rodo tam tikras procesines problemas, dėl kurių prekių ženklų savininkai nesinaudoja šiuo įstatyme įtvirtintu teisių gynimo būdu. Siekiant atsakyti į klausimą, kodėl prekių ženklų savininkai Lietuvoje itin retai naudojami procesine galimybe teikti prašymą dėl registracijos pripažinimo negaliojančia ar panaikinimo, toliau yra pateikiama lyginamoji protesto ir registracijos pripažinimo negaliojančia ar panaikinimo procesų analizė.

1.2.1. Lietuvos teisinio reguliavimo analizė (skirtumai tarp prekių ženklo protesto ir prašymo dėl prekių ženklo registracijos pripažinimo negaliojančia ar panaikinimo procedūrų)

PŽĮ 56 straipsnio 1 dalis įtvirtina, jog protestas dėl prekių ženklo registracijos gali būti paduotas remiantis PŽĮ 8 straipsnio 1, 2 ir 3 dalimis per tris mėnesius nuo paraiškos paskelbimo dienos. Asmuo, suinteresuotas prekių ženklo neįregistravimu, pagal PŽĮ 8 straipsnio 1, 2 ir 3 dalis turi įrodyti, bent vieną iš trijų pagrindų: (i) protestuojamas prekių ženklas yra jis tapatus ankstesniam ženklui, o prekės ar paslaugos, kurioms jis pareikštas registruoti arba kurioms jis yra įregistruotas, yra tapačios prekėms ar paslaugoms, kurioms ankstesnis ženklas yra saugomas; (ii) protestuojamu prekių ženklu dėl savo tapatumo ar panašumo į ankstesnį ženklą ir dėl prekių ar paslaugų, kurioms ženklai yra skirti, tapatumo ar panašumo yra tikimybė suklaidinti dalį visuomenės; tikimybė suklaidinti apima tikimybę sieti su ankstesniu ženklu; (iii) protestuojamas prekių ženklas yra tapatus ar panašus į ankstesnį ženklą, nepaisant to, ar prekės ar paslaugos, kurioms jis yra pareikštas registruoti

arba kurioms jis yra įregistruotas, yra tapačios, panašios ar nepanašios į tas prekes ar paslaugas, kurioms buvo įregistruotas ankstesnis ženklas, jeigu ankstesnis ženklas turi reputaciją Lietuvos Respublikoje arba, jeigu tai Europos Sąjungos prekių ženklas, turi reputaciją Europos Sąjungoje, ir dėl vėlesnio ženklo naudojimo be pagrįstos priežasties atsirastų galimybė nesažiningai pasinaudoti ankstesnio ženklo privalumais arba pažeisti skiriamuosius ženklo požymius ar pakenkti jo reputacijai. Kaip jau minėta, Lietuvos Respublikos mokesčių už pramoninės nuosavybės objektų registravimą įstatymo 4 priedėlio, 10 punktu patvirtinta, jog už protesto padavimą turi būti sumokėtas mokestis, kuris šiuo metu yra 160 eurų.

Apibendrinus, esminės sąlygos paduodant protestą dėl prekių ženklo registracijos yra: (i) laikotarpis – protestas negali būti paduotas vėliau nei per tris mėnesius nuo paraiškos paskelbimo dienos (ii) rėmimasis ankstesniu prekių ženklu pagal PŽĮ 8 straipsnio 1, 2 arba 3 dalį; (iii) sumokėtas 160 eurų mokestis už protesto padavimą.

Tuo tarpu PŽĮ 58 straipsnis reguliuoja prekių ženklo registracijos pripažinimo negaliojančia arba panaikinimo procedūrą. Šiuo atveju teikiant prašymą dėl ženklo registracijos pripažinimo negaliojančia arba panaikinimo procedūrą egzistuoja galimybė remtis platesniu pagrindų sąrašu: (i) prekių ženklas gali būti panaikintas dėl jo nenaudojimo; (ii) prekių ženklu tapus bendrinio pavadinimu arba klaidinančia nuoroda; (iii) jei yra bent vienas iš PŽĮ 7 straipsnyje nustatytų pagrindų (t. y. absoliučių pagrindų); (iv) yra bent vienas iš jau minėtų, PŽĮ, 8 straipsnio 1, 2 ir 3 dalyse nustatytų pagrindų. Prašymo dėl ženklo registracijos pripažinimo negaliojančia arba panaikinimo pateikimui nėra taikomas joks terminas, per kurį, nuo prekių ženklo registracijos paskelbimo, prašymas dėl ženklo registracijos pripažinimo negaliojančia arba panaikinimo turėtų būti pateiktas. Lietuvos Respublikos mokesčių už pramoninės nuosavybės objektų registravimą įstatymo 4 priedėlio, 11 punktu patvirtinta, jog už protesto padavimą turi būti sumokėtas mokestis, kuris šiuo metu yra 180 eurų.

Esminiai procesiniai skirtumai tarp protestą dėl prekių ženklo registracijos ir prekių ženklo registracijos pripažinimo negaliojančia arba panaikinimo procedūrų yra šie: (i) teikiant prašymą dėl prekių ženklo registracijos pripažinimo negaliojančia arba panaikinimo procedūros egzistuoja platesnis teisinių pagrindų sąrašas, kuriuo galima remtis, įskaitant ir pagrindus, kuriais galima remtis teikiant protestą; (ii) teikiant prašymą dėl prekių ženklo registracijos pripažinimo negaliojančia arba panaikinimo procedūrų, priešingai negu teikiant protestą, nėra taikomas joks terminas per kurį prašymas dėl ženklo registracijos pripažinimo negaliojančia arba panaikinimo turi būti pateiktas VPB; (iii)

mokestis už protesto padavimą yra 20 eurų mažesnis negu teikiant prašymą dėl prekių ženklo registracijos pripažinimo negaliojančia.

1.2.2. Lyginamoji ESINT, Vokietijos ir Beniliukso valstybių teisinio reguliavimo analizė (skirtumai tarp prekių ženklo protesto ir prašymo dėl prekių ženklo registracijos pripažinimo negaliojančia ar panaikinimo procedūrų)

Reglamento dėl Europos Sąjungos prekių ženklo 8 straipsnio 1 dalis įtvirtinta tris pagrindus dėl kurių gali būti paduotas protestas: (i) jeigu protestuojamas prekių ženklas yra tapatus ankstesniam prekių ženklui, o prekės ar paslaugos, kurioms prašoma jį įregistruoti, yra tapačios prekėms ar paslaugoms, kurioms ankstesnis prekių ženklas yra apsaugotas; (ii) jeigu dėl savo panašumo į ankstesnį prekių ženklą ar tapatumo jam arba dėl prekių ar paslaugų, kurioms prekių ženklai yra skirti, panašumo ar tapatumo yra galimybė suklaidinti visuomenę toje teritorijoje, kurioje ankstesnis prekių ženklas yra apsaugotas; suklaidinimo galimybė apima ir galimybę sieti su ankstesniu prekių ženklu; (iii) prekių ženklai, kurie paraiškų įregistruoti ES prekių ženklą padavimo dieną arba atitinkamais atvejais – prašymo suteikti prioritetą paraiškai įregistruoti ES prekių ženklą pateikimo dieną Paryžiaus konvencijos 6 bis straipsnyje vartojamų žodžių „plačiai žinomi“ prasme valstybėje narėje yra plačiai žinomi. Reglamento dėl Europos Sąjungos prekių ženklo 46 straipsnio 1 dalis nustato, jog protestas turi būti paduotas per tris mėnesius nuo paraiškos ES prekių ženklui paskelbimo dienos. Reglamento dėl Europos Sąjungos prekių ženklo I priedo 10 punktas įtvirtina, jog mokestis už protesto padavimą yra 320 eurai.

Tuo tarpu registracijos ar panaikinimo pagrindai, įtvirtinti Reglamento dėl Europos Sąjungos prekių ženklo 58, 59 ir 60 straipsniuose yra sutampantys su jau aptartais pagrindais, kurie yra įtvirtinti PŽĮ. Išskyrus specifinį pagrindą, kuris yra susijęs su Europos Sąjungos prekių ženklo vieningumo savybe – paduoti protestą dėl Europos Sąjungos prekių ženklo pakanka, jei valstybėje narėje galioja kita anksčiau įgyta teisė, suteikianti galimybę uždrausti naudoti atitinkamą prekių ženklą. Paduoti prašymą dėl prekių ženklo registracijos pripažinimo negaliojančia ar panaikinimo procedūros, nėra taikomas joks terminas prašymo padavimui. Reglamento dėl Europos Sąjungos prekių ženklo I priedo 20 punktas įtvirtina, jog mokestis už protesto padavimą yra 630 eurai – t. y. beveik dvigubai didesnis už mokėtiną mokestį paduodant protestą.

Vokietijos prekių ženklų ir kitų ženklų apsaugos įstatymo 8, 9, 13, 49, 50 ir 51 straipsniai įtvirtina, tokius pačius teisinius pagrindus, kuriais remiantis gali būti paduotas protestas dėl prekių ženklo registracijos ir prašymas dėl prekių ženklo registracijos

pripažinimo negaliojančia ar panaikinimo, kaip ir įtvirtinti PŽĮ. Vokietijos prekių ženklų ir kitų ženklų apsaugos įstatymo 42 straipsnio 1 dalis nustato, jog kaip ir Lietuvoje, protestas turi būti pateiktas per tris mėnesius nuo prekių ženklo registracijos paskelbimo, tuo tarpu priešingai nei Lietuvoje, terminas nustatytas ir prašymų dėl prekių ženklo registracijos pripažinimo negaliojančia ar panaikinimo pateikimo, remiantis absoliučiais pagrindais dėl kurių prekių ženklas nėra registruojamas. Vadovaujantis Vokietijos prekių ženklų ir kitų ženklų apsaugos įstatymo 50 straipsnio 2 dalimi, prašymas turi būti pateiktas per 10 metų nuo prekių ženklo registracijos dienos.

Protestų ir prašymų dėl prekių ženklo registracijos pripažinimo negaliojančia ar panaikinimo nagrinėjimas Vokietijos patentų ir prekių ženklų tarnyboje turi ir daugiau ypatybių. Pirma, už protesto padavimą yra mokamas 250 eurų mokestis, tuo tarpu, kaip ir ESINT, už prašymo dėl prekių ženklo registracijos pripažinimo negaliojančia ar panaikinimo padavimą mokamas mokestis yra žymiai didesnis ir siekia 400 eurų¹, be to, skirtingai nuo Lietuvoje įtvirtino reguliavimo, siekiant remtis keliomis ankstesnėmis teisėmis (tarp jų ir keliais ankstesniais prekių ženklais), dėl kurių yra teikiamas protestas ar prašymas dėl prekių ženklo registracijos pripažinimo negaliojančia ar panaikinimo, mokamas papildomas mokestis už rėmimąsi kiekviena ankstesne teise. Protesto procedūros metu – 50 eurų mokestis už rėmimąsi kiekvienu ankstesniu prekių ženklu, teikiant prašymą dėl prekių ženklo registracijos pripažinimo negaliojančia ar panaikinimo – 100 eurų mokestis už rėmimąsi kiekviena ankstesne teise. Kita ypatybė, Vokietijos patentų ir prekių ženklų tarnyboje nagrinėjant prašymus dėl prekių ženklo registracijos pripažinimo negaliojančia ar panaikinimo yra tai, jog ginčijamo prekių ženklo savininkui nepateikus prieštaravimo per du mėnesius nuo prašymo dėl prekių ženklo registracijos pripažinimo negaliojančia ar panaikinimo gavimo dienos – prekių ženklo registracija panaikinama arba paskelbiama negaliojančia. Tik oponentui pateikus prieštaravimus, prašymas yra toliau nagrinėjamas Vokietijos patentų ir prekių ženklų tarnyboje. Tokia prašymų dėl prekių ženklo registracijos pripažinimo negaliojančia ar panaikinimo nagrinėjimo tvarka yra priešinga įtvirtintai Lietuvoje. Apeliacijų, protestų ir prašymų dėl ženklo registracijos pripažinimo negaliojančia ar jos panaikinimo taisyklių 39 punktas įtvirtina, jog jei motyvuotas atsakymas nepateikiamas per nustatytus terminus, VPB Apeliacinis skyrius gali nagrinėti ginčą ginčijamo ženklo savininkui nedalyvaujant. Dar viena Vokietijos

---

¹ Teikiant prašymą dėl prekių ženklo registracijos panaikinimo dėl ženklo nenaudojimo per pertraukiamą penkerių metų laikotarpį, mokamas 100 eurų mokestis ir prekių ženklas yra panaikinamas, prekių ženklo savininkui nepateikus prieštaravimų. Tačiau, jei ginčijamo prekių ženklo savininkas pateikia prieštaravimus, siekiant, jog prašymas dėl prekių ženklo registracijos panaikinimo būtų toliau nagrinėjamas Vokietijos patentų ir prekių ženklų tarnyboje turi būti papildomai sumokamas 300 eurų mokestis.

reguliavimo ypatybė yra tai, jog nagrinėjant prašymus dėl prekių ženklo registracijos pripažinimo negaliojančia, remiantis ankstesnėmis prekių ženklo savininko teisėmis arba siekiant registracijos panaikinimo negaliojančia dėl ženklo nenaudojimo per pertraukiamą penkerių metų laikotarpį, toks prašymas gali būti pateiktas tiek Vokietijos patentų ir prekių ženklų tarnybai, tiek ir įprastam teismui t. y. Vokietijos patentų ir prekių ženklų tarnyba nenagrinėja šių prašymų kaip vykdydama privalomą ikiteisminę ginčų nagrinėjimo tvarką. Vokietijos patentų ir prekių ženklų tarnyba šiuos prašymus alternatyviai (t. y. kartu su teismais) pradėjo nagrinėti tik nuo 2020 m. liepos mėnesio.

Tuo tarpu Beniliukso intelektinės nuosavybės tarnyboje, peržiūrėjus visus 2020 - 2021 metais priimtus sprendimus, matoma, jog buvo išnagrinėti 63 prašymai dėl prekių ženklo registracijos pripažinimo negaliojančia ar panaikinimo ir 225 protestai dėl prekių ženklo registracijos. Tad nors ir Beniliukso intelektinės nuosavybės tarnyboje, kaip ir VPB, protestų yra išnagrinėjama daugiau nei prašymų dėl prekių ženklo registracijos pripažinimo negaliojančia ar panaikinimo, tačiau procentaliai prašymų dėl prekių ženklo registracijos pripažinimo negaliojančia ar panaikinimo yra paduodama dvigubai daugiau nei Lietuvoje.

Beniliukso konvencijoje dėl intelektinės nuosavybės 2.14 ir 2.30 bis straipsniuose įtvirtinti pagrindai, kuriais remiantis gali būti paduodamas protestas dėl prekių ženklo registracijos arba prašymai dėl prekių ženklo registracijos pripažinimo negaliojančia ar panaikinimo taip pat sutampa su pagrindais įtvirtintais PŽĮ. Protestas Beniliukso intelektinės nuosavybės tarnyboje turi būti paduodamas greičiau negu Lietuvoje t. y. per du mėnesius vietoje trijų, o prašymo dėl prekių ženklo registracijos pripažinimo negaliojančia ar panaikinimo padavimui nėra nustatytas joks terminas. Beniliukso konvencijos dėl intelektinės nuosavybės įgyvendinimo reglamento Už protesto padavimą yra mokamas 1045 eurų mokestis, o už prašymo dėl prekių ženklo registracijos pripažinimo negaliojančia ar panaikinimo – didesnis 1420 eurų mokestis. Kaip ir Vokietijos patentų ir prekių ženklų tarnyba, Beniliukso intelektinės nuosavybės tarnyba prašymus prašymo dėl prekių ženklo registracijos pripažinimo negaliojančia ar panaikinimo nagrinėja alternatyviai kartu su teismais t. y. Beniliukso konvencijos dėl intelektinės nuosavybės 2.28 straipsnis įtvirtina, jog Beniliukso intelektinės nuosavybės tarnyba nevykdo privalomos prašymų dėl prekių ženklo registracijos pripažinimo negaliojančia ar panaikinimo ikiteisminės ginčų nagrinėjimo tvarkos.

1.2.3. Išvados ir galimi problemos sprendimo būdai

Uždrausti įregistruoti tapatų arba klaidinančiai panašų prekių ženklą yra svarbi išimtinė ankstesnio prekių ženklo savininko teisė. Lietuvoje tai gali būti pasiekama VPB

Apeliaciniam skyriui paduodant protestą dėl prekių ženklo registracijos (prekių ženklui dar nesant įregistruotam) arba teikiant prašymą dėl prekių ženklo registracijos pripažinimo negaliojančia ar panaikinimo (prekių ženklui jau esant įregistruotam). Nors abejais procesais galutinis rezultatas iš esmės pasiekiamas toks pats t. y. prekių ženklas nėra įregistruojamas, registracija pripažįstama negaliojančia arba panaikinama, be to, priešingai negu protesto pateikimo prašymo dėl prekių ženklo registracijos pripažinimo negaliojančia ar panaikinimo pateikimas nėra ribojamas jokia nustatyta laikotarpiu, per kurį prašymas turi būti pateiktas, tačiau suinteresuoti asmenys, vienu iš savo teisių gynimo būdų – prašymo dėl prekių ženklo registracijos pripažinimo negaliojančia ar panaikinimo procedūra naudojami itin retai. VPB Apeliaciniame skyriuje, protestų dėl prekių ženklo registracijos yra išnagrinėjama 7 kartus daugiau (2020 – 2021 metais), nei prašymų dėl prekių ženklo registracijos pripažinimo negaliojančia ar panaikinimo.

Iš kitų Europos Sąjungos valstybių narių nacionalinių institucijų, atsakingų už intelektinės nuosavybės apsaugą, teisinio reguliavimo pastebima, jog prašymus dėl prekių ženklo registracijos pripažinimo negaliojančia ar panaikinimo nagrinėja ne tik nacionalinės institucijos, atsakingos už intelektinės nuosavybės apsaugą, bet ir teismai – t. y. suinteresuoti asmenys turi teisę pasirinkti ar kreiptis į nacionalinę instituciją, atsakingą už intelektinės nuosavybės apsaugą, ar, alternatyviai, kreiptis į teismą. Be to, mokestis už prašymo dėl prekių ženklo registracijos pripažinimo negaliojančia ar panaikinimo padavimą užsienio valstybių nacionalinių institucijose yra žymiai didesnis negu už protesto padavimą.

Galimai, viena iš priežasčių, kodėl Lietuvoje yra itin mažas išnagrinėjamų prašymų dėl prekių ženklo registracijos pripažinimo negaliojančia ar panaikinimo skaičius, yra dėl to, jog VPB Apeliacinis skyrius prašymus prekių ženklo registracijos pripažinimo negaliojančia ar panaikinimo pradėjo nagrinėti tik nuo 2019 metų. Iki 2019 m. Lietuvoje šią funkciją vykdė tik teismai. Atitinkamai, kadangi tik VPB Apeliacinis skyrius nagrinėja tiek protestus, tiek prašymus dėl prekių ženklo registracijos pripažinimo negaliojančia, nėra didelės atskyros tarp šių procesų.

Svarstyтина, ar atskirties tarp procesų nesustiprintų tai, jog kaip ir yra įtvirtinta Beniliukso valstybėse ir Vokietijoje, jog prašymus dėl prekių ženklo registracijos pripažinimo negaliojančia ar panaikinimo nagrinėtų ir teismai t. y. alternatyviai kartu su VPB. Pagal PŽĮ 69 straipsnio 2 dalies 2 punktą, teismai nagrinėja ginčus dėl jau įregistruoto prekių ženklo savininko teisių pažeidimo. Kadangi prašymas dėl prekių ženklo registracijos pripažinimo negaliojančia ar panaikinimo yra paduodamas dėl jau galiojančio prekių ženklo, tokių prašymų nagrinėjimo galimybė nagrinėti tiesiogiai teismuose (išvengiant

privalomos ikiteisminės ginčų nagrinėjimo tvarkos VPB Apeliaciniame skyriuje ir jau aptartų VPB patiriamų bylinėjimosi išlaidų), taip pat sumažinant procesines kliūtis įgyvendinti išimtinės teises į prekių ženklą.

Be to, aktualu analizuoti, ar prašymų dėl prekių ženklo registracijos pripažinimo negaliojančia ar panaikinimo padavimo procesas netaptų efektyvesnis, jei kaip ir Vokietijos patentų ir prekių ženklų tarnyboje, ginčijamo prekių ženklo savininkui nepateikus prieštaravimų per du mėnesius nuo prašymo dėl prekių ženklo registracijos pripažinimo negaliojančia ar panaikinimo gavimo dienos, prekių ženklo registracija būtų panaikinama arba paskelbiama negaliojančia t. y. ginčijamo ženklo savininkui nedalyvaujant, ginčas būtų išspręžiamas pareiškėjo naudai.

2. Intelektinės nuosavybės teisių gynimo būdų taikymo procesinės problemos teismuose

Intelektinės nuosavybės teisių turėtojai savo teises turi galimybę įgyvendinti (ginti) ne tik nacionalinėse, neteisminėse, institucijose atsakingose už intelektinės nuosavybės apsaugą, bet ir teismuose. Siekiant suderinti valstybių narių teisės sistemas, intelektinių teisių gynimo civilinėse bylose srityje, priimta Direktyva 2004/48/EB dėl intelektinės nuosavybės teisių gynimo (toliau – **INTGD**), kurioje nustatytos minimalios, bet standartinės priemonės, procedūros ir gynybos būdai, kuriais veiksmingai ginamos intelektinės nuosavybės teisės civilinėse bylose.

INTGD nustatytos priemonės, procedūros ir gynybos būdai skirtingose valstybėse narėse įgyvendinami ir taikomi nevienodai, nes INTGD užtikrina tik minimalų derinimą t. y. valstybės narės gali įtvirtinti priemones, kurios yra palankesnės teisių turėtojams. Europos Komisija 2017 metais parengė komunikatą Europos Parlamentui, Tarybai ir Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui dėl INTGD taikymo (toliau – **Komunikatas**) (Komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai ir Europos..., 2017), siekdama pateikti požiūrį į skirtingai aiškinamas INTGD nuostatas ir padidinti intelektinės nuosavybės teisių gynimo civilinėse bylose sistemos veiksmingumą ir efektyvumą.

Minėtame Komunikate didelis dėmesys skiriamas priemonėms, procedūroms ir gynimo būdams, kurie yra itin svarbūs mažoms ir vidutinėms įmonėms ginant savo intelektinės nuosavybės teises. Komunikate pabrėžiama, jog prieš sprendžiant dėl savo intelektinės nuosavybės teisių gynimo teismuose, intelektinės nuosavybės teisių savininkams yra itin svarbu suprasti (i) kaip yra apskaičiuojama jų patirta žala ir (ii) suprasti patirtų bylinėjimosi išlaidų priteisimo taisyklės². Be to, (iii) intelektinės nuosavybės teisių savininkai neturėdami visos informacijos apie jiems priklausančios intelektinės nuosavybės teisės pažeidimo apimtį, negali nustatyti ar tiksliai apskaičiuoti žalos, kurios atlyginimo jie galėtų reikalauti dėl tokio pažeidimo.

INTGD 3 straipsnio 1 dalis, be kita ko, įtvirtina, jog <...> procedūros ir gynybos būdai, būtini užtikrinti intelektinės nuosavybės teisių, kurioms taikoma ši direktyva, <...> turi būti sąžiningi, teisingi, neturi būti komplikuoti ar brangūs, ar sukelti nepagrįstą vėlavimą ar delsimą. Tad INTGD tarsi įtvirtina ir pagrindinius Lietuvos civilinio proceso principus t. y. proceso koncentracijos ir ekonomiškumo, lygiateisiškumo, teisėjų ir teismų nepriklausomumas ir nešališkumo ir kt.

---

² Bylinėjimosi išlaidų paskirstymo problema ikiteisminėse ginčų nagrinėjimo institucijose analizuota šio darbo 1.1. skyriuje.

Pagal nacionalinės teismų administracijos skelbiamą metinę statistiką, Lietuvoje 2019 – 2021 metais I instancijos teismai gavo tik 47 bylas dėl prekių ženklų savininkų teisių gynimo. Bylų dėl dizaino yra dar žymiai mažiau – I instancijos teismuose gautos tik 3 bylos. Atitinkamai, toliau šiame darbe analizuojamos Komunikate dėl INTGD taikymo išskirtos procesinės problemos (t. y. neaiškaus žalos apskaičiavimo mechanizmo ir pažeidimo apimties nustatymo), kurios yra vienos iš lemiančių tai, jog intelektinės nuosavybės teisių savininkai, vengia kreiptis į teismus dėl savo intelektinės nuosavybės teisių gynimo. Taip pat analizuojama minėtų procesinių problemų reikšmė Lietuvos teismų praktikoje ir lyginama su kitų Europos Sąjungos valstybių teismų praktika.

2.1 Patirtų nuostolių dėl intelektinės nuosavybės teisių pažeidimo apskaičiavimo procesinė problematika

Komunikate nurodoma, jog vienos iš pagrindinių priežasčių, kodėl teisių turėtojai dėl intelektinės nuosavybės teisių pažeidimų nesikreipia į teismus, yra neaiškus priteisiamos kompensacijos dydis ir maža tikimybė, kad patirta žala bus tinkamai (visiškai) kompensuota. Be to, Komunikate pabrėžiama, jog šis aspektas yra itin svarbus mažoms ir vidutinėms įmonėms.

Patirtos žalos atlyginimo teisė įtvirtinta INTGD 13 straipsnyje. Pagal INTGD 13 straipsnio 1 dalį valstybės narės privalo sudaryti sąlygas kompetentingoms teismo institucijoms pareikalauti pažeidėjo, kuris žinodamas arba turėdamas pakankamą pagrindą žinoti dalyvavo teisės pažeidžiančioje veikloje, atlyginti teisių turėtojui žalą, kuri atitiktų dėl pažeidimo jo faktiškai patirtus nuostolius. Tais atvejais, kai pažeidėjas veikė nežinodamas arba neturėdamas pakankamo pagrindo žinoti, valstybės narės turi galimybę sudaryti sąlygas teismo institucijoms pareikalauti atiduoti pelną arba atlyginti žalą, kuri gali būti iš anksto nustatyta (13 straipsnio 2 dalis).

INTGD numatyti du žalos atlyginimo modeliai. Pirma, nustatant nuostolių dydį, teismai atsižvelgia į visus atitinkamus aspektus, tokius kaip neigiamos pasekmės, įskaitant nukentėjusiosios šalies negautas pajamas, neteisėtai gautą pažeidėjo naudą ir atitinkamais atvejais kitus ne ekonominius veiksnius, tokius kaip dėl pažeidimo teisių turėtojo patirtą moralinę žalą (13 straipsnio 1 dalies a punktas). Arba, antra, atitinkamais atvejais teismai gali nustatyti vienkartinę žalos atlyginimo sumą, remdamiesi tokiais veiksniais kaip bent autorinis atlyginimas ar vienkartinis mokestis, kuris būtų buvęs sumokėtas, jei pažeidėjas būtų prašęs leidimo naudotis atitinkama intelektinės nuosavybės teise (hipotetinis autorinis atlyginimas / mokestis) (13 straipsnio 1 dalies b punktas). INTGD 13 straipsnio 1 dalies

formuluotė reiškia, kad valstybės narės turi užtikrinti, kad abu INTGD nustatyti žalos atlyginimo metodai būtų numatyti nacionalinės teisės normose. Todėl priešingai nei, pvz., 13 straipsnio 2 dalyje, valstybės narės negali pasirinkti vienos iš šių dviejų galimybių – kuri iš šių dviejų alternatyvių metodų taikyti nustatant žalą konkrečioje byloje, nusprendžia pareiškėjas ir galiausiai kompetentinga teismo institucija.

Kadangi, Lietuvoje bylų kuriose prekių ženklų savininkai reikalavo turtinės ar neturtinės žalos atlyginimo skaičius yra nedidelis, o Komunikate nurodoma, jog nuostolių apskaičiavimo mechanizmo neaiškumas yra viena iš priežasčių, kodėl teisių turėtojai nesikreipia į teismus, toliau šiame darbe yra analizuojamas Lietuvos ir užsienio valstybių teisinis reguliavimas teismų praktika dėl patirtų nuostolių dėl intelektinės nuosavybės teisių pažeidimo apskaičiavimo.

2.1.1. Lietuvos teisinio reguliavimo ir teismų praktikos analizė dėl nuostolių apskaičiavimo intelektinės nuosavybės teisių pažeidimų byloje

Turtinės ir neturtinės žalos atlyginimą reguliuoja Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas ir PŽĮ 75 straipsnis. Minėtas straipsnis įgyvendinant INTGD įtvirtina, jog (i) nustatydamas dėl <...> pažeidimo faktiškai atsiradusios žalos (nuostolių) dydį, teismas atsižvelgia į pažeidimo esmę, padarytos žalos dydį, negautas pajamas, turėtas išlaidas, kitas svarbias aplinkybes. Pažeidėjo gauta nauda <...> gali būti pripažinta nuostoliais; (ii) negautų pajamų dydis nustatomas atsižvelgiant į tai, kiek pajamų būtų gauta teisėtai naudojantis šio įstatymo saugomu ženklu (tai yra į atlyginimą, kuris paprastai mokamas už teisėtą ženklo naudojimą), taip pat į konkrečias aplinkybes, kurios galėjo sudaryti sąlygas gauti pajamų (teisių turėtojų atlikti darbai, panaudotos priemonės, derybos dėl ženklo naudojimo sutarčių sudarymo ir kita); (iii) vietoje žalos (nuostolių), faktiškai atsiradusios (atsiradusių) dėl šio įstatymo nustatytų teisių pažeidimo <...> gali reikalauti atlyginimo, kuris turėjo būti sumokėtas, jeigu pažeidėjas būtų teisėtai naudojęs ženkla (tai yra gavęs leidimą), o kai yra pažeidėjo tyčia ar didelis neatsargumas, – iki dviejų kartų didesnio atlyginimo (iv) kai pažeidėjas atlieka veiksmus nežinodamas ir neturėdamas žinoti, kad jis pažeidžia šio įstatymo nustatytas teises (tai yra jo veiksmuose nėra kaltės), teismas <...> gali išreikalauti iš pažeidėjo gautą naudą. Pažeidėjo gauta nauda laikoma visa tai, ką pažeidėjas sutaupė ar gavo pažeisdamas šio įstatymo nustatytas teises. Pažeidėjo gauta nauda nustatoma ir išieškoma neatsižvelgiant į tai, ar pats teisių turėtojas tokią naudą, kokią gavo pažeidėjas, būtų gavęs, ar ne. Nustatant pažeidėjo gautą naudą, teisių turėtojas turi pateikti tik tuos įrodymus, kurie patvirtintų pažeidėjo gautas bendras pajamas; kokia yra pažeidėjo grynoji

nauda (nauda, atskaičius išlaidas), turi įrodyti pats pažeidėjas; (v) ženklo savininko teisės pažeidęs asmuo privalo atlyginti neturtinę žalą.

Lietuvos Konstitucinio Teismo praktikoje pažymima, jog alternatyvios galimybės kompensuoti žalą (t. y. reikalauti atlyginimo, kuris turėjo būti sumokėtas, jeigu pažeidėjas būtų teisėtai naudojęs intelektinės nuosavybės objektą ar išreikalauti iš pažeidėjo gautą naudą) yra svarbūs užtikrinant veiksmingą teisių apsaugą ir gynimą. Jeigu nebūtų alternatyvių žalos kompensavimo galimybių, o tik faktiškai atsiradusios žalos atlyginimo galimybė, galėtų būti taip, kad dėl sudėtingo, o kartais net ir neįmanomo tikslaus faktinio žalos dydžio įrodinėjimo liktų apskritai neapgintos pažeistos intelektinės nuosavybės teisių subjektų teisės (Mizaras, 2012, p. 9).

Toliau yra pateikiama Lietuvos teismų bylų (nagrinėtų per pastaruosius trejus metus, t. y. 2019 – 2021 metais), kuriose detaliausiai buvo aptariamas žalos apskaičiavimo mechanizmas, analizė.

Teismai paprastai tenkina ieškovų reikalavimus susijusius su padirbinių (prekių pažeidžiančių ieškovų išimtinės teisės į prekių ženklus) sunaikinimu ir ieškovų nuostolių atlyginimu, jei nuostolių suma nėra itin reikšminga. Pavyzdžiui, Vilniaus apygardos teismo nagrinėtoje byloje (Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2019 m. liepos 3 d. sprendimas civilinėje byloje Nr. e2-1948-794/2019) ieškovai, garsių prekių ženklų savininkai, reikalavo konfiskuoti ir sunaikinti prekes, kurios yra pagamintos, pažeidžiant prekių ženklo savininkų intelektines nuosavybės teises ir remiantis PŽĮ 75 straipsniu, kiekvienas iš ieškovų prašė priteisti 100,00 eurų nuostolių. Ieškinys buvo patenkintas visa apimtimi. Analogiškas sprendimas buvo priimtas ir kitoje byloje (Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2020 m. birželio 15 d. sprendimas civilinėje byloje Nr. e2-452-580/2020).

Kiek sudėtingesnis žalos apskaičiavimo mechanizmas pastebimas bylose dėl prekių ženklo savininko teisių pažeidimo, naudojant klaidinančiai panašų žymenį. Vilniaus apygardos teismo nagrinėtoje byloje (Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2020 m. birželio 29 d. sprendimas civilinėje byloje Nr. eA2-648-794/2020), ieškovas, prekių ženklo savininkas siekė uždrausti klaidinančiai panašaus žymens ir prekių ženklo naudojimo ir žalos atlyginimo. Ieškovas laikė, jog dėl neteisėtų atsakovų veiksmų patyrė 67 331, 60 eurų turtinę žalą. Ieškovas šios sumos reikalavo, kaip atsakovų gauto grynojo pelno pagal viešai prieinamą informaciją apie atsakovų finansinę atsakomybę. Teismas nusprendė, jog egzistuoja visos civilinės atsakomybės sąlygos. Teismas nustatydamas priteistinos žalos dydį atsižvelgė į tai, jog (i) atsakovai pačioje veiklos pradžioje galėjo sąžiningai klysti dėl prekių ženklo savininko teisių apimties, (ii) ieškovas neginčijo ir

neginčija atsakovų prekių ženklo registracijos, (iii) atsakovai taip pat patyrė išlaidų vykdydami veiklą (nors teismui iš esmės nebuvo pateikti duomenys apie atsakovų turėtas išlaidas), (iv) turi būti išskaičiuotas galiojantis pelno mokesčio tarifas (kuris ginčo metu yra 15 procentų). Taip pat, teismas sprendė, jog atsakovai galimai galėjo vykdyti ir kitokio pobūdžio veiklą, be to, nusprendė, jog ieškovo pagrindinis siekis yra uždrausti neteisėto žymens ir domeno naudojimą, o ne prisiteisti žalos atlyginimą. Atitinkamai, teismas, vadovaudamasis Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 1.5 straipsnyje įtvirtintais teisingumo, sąžiningumo, protingumo, taip pat proporcingumo principų reikalavimais, šioje byloje, laikė, jog bendroji atsakovo gauta neteisėta nauda yra 3 000 eurų. Tuo remdamasis teismas sumažino padarytos žalos dydį iki 30 000 eurų (t. y. daugiau nei du kartus palyginus su suma, kurios reikalavo ieškovas). Apeliacinės instancijos teismas sprendimą (Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. kovo 16 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. e2A-175-302/2021) paliko nepakeistą.

Kitoje, Lietuvos apeliacinio teismo nagrinėtoje byloje dėl klaidinančio panašumo (Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. spalio 14 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. e2A-474-881/2021), teismas atmetė ieškovo reikalavimą dėl žalos atlyginimo, nes nebuvo pažeidžiamos ieškovo, kaip prekių ženklo savininko teisės (nenustatytas klaidinantis panašumas), tačiau dėl juridinio asmens pavadinimo (kuris dėl dviejų sutampančių žodžių gali klaidinti visuomenę dėl jo panašumo į anksčiau registruotą ieškovo juridinio asmens pavadinimą) sprendė, jog dėl ieškovo ir atsakovo pavadinimų didelio panašumo, kuo galėjo būti klaidinami vartotojai, ieškovas galėjo prarasti 500 eurų pajamų (nagrinėjamu laikotarpiu atsakovas gavo 2 380 eurų grynujų pajamų iš veiklos be PVM). Iš šios bylos pastebima, jog kaip ir dėl prekių ženklo pažeidimo, taip ir dėl juridinio asmens pavadinimo pažeidimo gali būti priteisiama prarastų pajamų suma – tačiau kriterijai, kuriais remiantis, atsakovo grynosios pajamos buvo sumažintos 4 kartus ir tik tada prilygintos ieškovo prarastoms pajamos, kaip ir prekių ženklų bylose, nėra nurodyti.

Dėl neteisėto prekių pardavimo (pažeidžiančio „teisių išsėmimą“), nuostoliai yra atlyginami juos prilyginant atsakovo gautam pelnui. Vilniaus apygardos teismo nagrinėtoje byloje (Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2020 m. liepos 3 d. sprendimas civilinėje byloje Nr. e2-2864-852/2020) atsakovui buvo uždrausta Lietuvos Respublikos teritorijoje vykdyti prekybą produktais, pažymėtais ieškovei priklausančiais Europos Sąjungos prekių ženklais (t. y. nustatyta kad ieškovo, kaip prekių ženklų savininko, teisės nėra pasibaigusios). Ieškovas, vadovaudamasis atsakovo pateiktais duomenimis, apskaičiavo, kad atsakovo parduoti ieškovo prekių ženklais pažymėti produktai buvo parduoti su 3 610,24 eurų antkainiu, kurį ieškovas laiko atsakovo gauta nauda, ir kurią prašo

jam priteisti. Tačiau, teismas sprendė jog, nustatant ieškovui priteistinių nuostolių dydį, iš ieškovo apskaičiuoto ir atsakovo neginčijamos atsakovo parduotų ieškovo prekės ženklu pažymėtų produktų antkainio sumos, t. y. 3 610,24 eurų, atimtina atsakovo nurodyta ir buhalterine pažyma grindžiama sąnaudų (tenkanti ieškovo prekės ženklu pažymėtų produktų pardavimui) suma, t. y. 1 765,25 eurų, ir ieškovui iš atsakovo priteistinas 1 844,99 eurų dydžio nuostolių atlyginimas.

Teismai priteisiant žalos atlyginimą yra linkę remtis licencinių sutarčių faktu, tačiau svarbu, koku pagrindu ieškovas reikalauja žalos atlyginimo – ar apsiriboja tik PŽĮ 75 straipsnio 4 dalimi, ar ir kitais pagrindais, įtvirtintais kituose įstatymuose. Lietuvos apeliacinio teismo nagrinėtoje byloje (Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. spalio 30 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. e2A-448-450/2019) atsakovas neginčijo, jog atliko ieškovo teisių į prekių ženklus bei autorių teisių pažeidimą (pažeidė ieškovo išimtinę teisę, kuri ieškovui priklauso pagal licencinę sutartį, naudoti animacinius herojus) įveždamas saldumynus, apsaugotais autorių teisėmis ir pažymėtais prekių ženklais. Ieškovas žalos atlyginimo reikalavo dviem pagrindais – licencinio atlyginimo pagal PŽĮ 75 straipsnio 4 dalį ir kompensacijos pagal ATGTĮ 83 straipsnio 4 dalies 1 punktą. Atsakovas nesutiko su ieškovo reikalaujamu licencinio atlyginimo už prekių ženklų pažeidimą dydžiu ir reikalaujamos kompensacijos už autorių teisių pažeidimus dydžiu. Ieškovas reikalavo 68 060 eurų (t. y. 34 030 eurų kaip licencinio atlyginimo ir 34 030 eurų kaip kompensacijos), argumentuodamas, jog ši suma neviršija minimalios garantijos sumos, kurią moka licenciatas ar susiję asmenys ieškovei už animacinių herojų elementų naudojimą konditerijos gaminiuose. Pirmosios instancijos teismas ieškinio dalį dėl PŽĮ tenkino ir priteisė ieškovui 34 030 eurų. Tačiau ieškinio dalyje dėl autorių teisių pažeidimo mažino perpus ir priteisė ieškovo naudai 19 000 eurų. Pirmosios instancijos teismas šį sprendimą priėmė atsižvelgęs į visas reikšmingas bylos aplinkybes (taip pat ir ieškovo atsakomybę lengvinančias, kurios nėra aptariamoms). Apeliacinės instancijos teismas nurodė, jog nėra pagrindų dar labiau mažinti ieškovės reikalaujamą kompensaciją: ieškovo finansinė padėtis gera, veikla nėra nuostolinga, ieškovas nesutiko sunaikinti sulaikytas prekes. Apeliacinės instancijos teismas, pirmosios instancijos teismo sprendimą paliko nepakeistą – t. y. nors ieškovas reikalavo 68 060 eurų, priteista buvo 53 030 eurai. Tačiau, kitoje byloje (Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. liepos 3 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. e2A-394-516/2019), kurioje ieškovas buvo tas pats, bylų faktinės aplinkybės laikytinos panašiomis, o reiškiami reikalavimai iš esmės tapatūs (išskyrus, jog reiškiamas reikalavimas sumokėti 68 080 eurų licencinį atlyginimą už visus ieškovės intelektinės nuosavybės teisių pažeidimus) t. y. ieškovė byloje savo žalą nurodydama licencinės analogijos metodu rėmėsi

tik PŽĮ nuostatomis. Ieškinys buvo patenkintas visa apimtimi, nes atsakovas tik deklaratyviai nurodė, jog iš neteisėtų veiksmų gauta nauda galėjo būti tik nedidelė. Atsakovei ne kartą buvo siūloma, vadovaujantis įrodinėjimo naštos paskirstymo taisyklėmis, pateikti duomenis apie tai, kiek prekių, paženklintų į ieškovės registruotus prekių ženklus tapačiais arba klaidinamai panašiais žymenimis, ji faktiškai įvežė į Europos Sąjungos teritoriją per prekių ženklų registracijų galiojimo laikotarpį, tačiau atsakovė, teismo vertinimu, šia galimybe nesinaudojo, tvirtindama, jog įvežė tik sulaikytas prekes, teismas, įvertinęs pažeidimo mastą, ir tai, kad atsakovė nesutiko net iš dalies padengti ieškovės nuostolių, aptariamą ieškovės reikalavimą nusprendė tenkinti ir priteisti iš atsakovės 68 060 eurų sumą žalai atlyginti.

Sudėtingas žalos apskaičiavimo mechanizmas pasireiškia dėl metinio pelningumo nustatymo. Lietuvos apeliacinio teismo nagrinėtoje byloje (Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. rugpjūčio 1 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. e2A-228-798/2019) dėl neteisėto prekių ženklo naudojimo ieškovas prašė priteisti iš atsakovo 14 690,24 eurų turtinės žalos atlyginimą. Visų pirma, ieškovas apskaičiavo atsakovo vidutinį metinį pelningumą (bendrąsias pardavimo pajamas dalijo iš bendrojo pelno). Toliau, ieškovas apskaičiavo savo patirtus nuostolius (padaugino nustatytą vidutinį pelningumą (2013 m. 16,53 proc. ir 2014 m. 15,57 proc.) iš atsakovo gautų pajamų parduodant prekę pažeidžiančia ieškovo teises į prekių ženklus, atitinkamais metais). Atėmus pelno mokestį, kurio tarifas 15 proc., atsakovės grynas pelnas (ieškovo nuostoliai) sudarė 14 690,24 eurų (17 282,64 eurų – 15 proc.). Pirmosios instancijos teismas sutiko su ieškovo pozicija ir priteisė 14 690,24 eurų žalos atlyginimą ieškovui. Tačiau, atsakovas nesutiko su pirmosios instancijos teismo vertinimu dėl metinio pelningumo apskaičiavimo, nurodydamas, jog pardavimo pajamas padalijus iš grynojo pelno gaunamas pelningumas, t. y. vidutinis ieškovo pelningumas, buvo 2013 m. buvo tik 1,30 proc., 2014 m. – 2,07 proc. Atitinkamai, ieškovo nuomone, 2013 – 2014 metais ieškovo gauta grynoji nauda iš viso sudarė tik 1 711,66 eurų. Apeliacinės instancijos teismas sprendė, jog atsakovas vidutinį metinį pelną nepagrįstai skaičiuoja pagal visas 2013 ir 2014 metais turėtas veiklos išlaidas – pardavimo arba bendrąsias administracines sąnaudas, taip pat papildomas sąnaudas, sudarančias sąlygas įmonei veikti – o ne pagal 2013 ir 2014 metais turėtas konkrečios prekės gamybos ir pakavimo išlaidas (dėl kurių duomenų nepateikė). Dėl to apeliacinės instancijos teismas sprendė, kad atsakovas nepaneigė ieškovo apskaičiuoto vidutinio metinio pelningumo ir paliko pirmosios instancijos teismo sprendimą nepakeistą.

2.1.2. Europos Sąjungos valstybių praktikos analizė dėl nuostolių apskaičiavimo intelektualinės nuosavybės teisių pažeidimų byloje

INTGD (kartu ir 13 straipsnis reguliuojantis žalos atlyginimą) yra įgyvendinami visose Europos Sąjungos valstybėse narėse. Atitinkamai, neišskiriant konkrečių valstybių narių, Europos Sąjungos valstybių narių praktika dėl nuostolių apskaičiavimo intelektualinės nuosavybės teisių pažeidimų turėtų būti aktuali. Tačiau, kadangi nuostolių atlyginimą reguliuoja ne tik INTGD perkelta į valstybių narių nacionalinius teisės aktus, bet ir dažnu atveju, kiti teisės aktai, pavyzdžiui nacionaliniai civiliniai kodeksai (kurių nuostatos gali žymiai skirtis³ nuo Lietuvos Respublikos civilinio kodekso). Atitinkamai šioje dalyje tik bendrais bruožais aptariamos bylos, kuriose buvo aptartas nuostolių apskaičiavimo mechanizmas.

Daugiausiai bylų, kuriose yra nagrinėjamas klausimas dėl nuostolių atlyginimo yra susijusios su klaidinančiai panašaus prekių ženklo naudojimu. Kai kurių valstybių narių teismai yra linkę priteisti kompensacijas neanalizuodami konkrečios patirtos žalos. Paryžiaus apeliacinis teismas nagrinėjo bylą (Paris Court of Appeal, 2021 m. gruodžio 14 d. sprendimas byloje Nr. 203/2021) tarp dviejų automobilių gamintojų – Citroën ir Polestar. Citroën kreipėsi į teismą su ieškiniu, kurio vienas iš reikalavimų buvo žalos atlyginimas dėl klaidinančiai panašaus prekių ženklo naudojimo. Citroën reikalavo 320 000 eurų žalos atlyginimo. Pirmosios instancijos teismas priteisė 150 000 eurų žalos atlyginimą, apeliacinės instancijos teismas sprendimą paliko nepakeistą. Nei pirmosios nei apeliacinės instancijos teismai nepateikė kriterijų, kuriais remiantis buvo apskaičiuota žala, tačiau nurodė, jog kadangi Citroën skiria itin dideles lėšas reklamai (vidutiniškai daugiau nei 300,000,000 eurų per metus), atsižvelgiant į neginčijamą Citroën prekių ženklų reputaciją, žala prekių ženklų reputacijai yra kompensuojama 150 000 eurų žalos atlyginimu.

Ispanijos teismų nagrinėtose bylose (Audiencia Provincial de Alicante, 2018 m. kovo 12 d. sprendimas byloje Nr. EN:APA:2018:909 ir Audiencia Provincial de Barcelona, Section 15, 2019 m. liepos 22 d. sprendimas byloje Nr. EN:ABP:2019:9587) dėl prekių ženklų pažeidimų (dėl neteisėto prekių ženklo naudojimo arba klaidinančiai panašaus žymens naudojimo), žala dažnai atlyginama procentine dalimi, nuo atsakovo gautų pajamų.

Austrijos Aukščiausiojo teismo nagrinėtoje byloje (Oberster Gerichtshof, 2014 m. sausio 20 d. sprendimas byloje Nr. 4Ob182/13p) buvo nagrinėtas žalos atlyginimo klausimas dėl neteisėtai naudoto plačiai žinomo prekių ženklo. Atsakovas nurodė, jog

---

³ Pagal ESINT (buv. Office for harmonization in the internal market) atliktą tyrimą (2010) Observatory update on costs and damages matomi nacionalinių teisės aktų skirtumai

gautas pelnas už prekes, pažeidžiančias teises į prekių ženklą yra tik 50 133 eurai. Tačiau byloje pasitelkus ekspertą, buvo nustatyta, jog pelnas siekia net 242 283 eurus, kadangi atsakovas įtraukė ir kitas išlaidas t. y. ne tik susijusias su minėtų prekių prekyba.

2.1.3. Išvados ir galimi sprendimo būdai

Lietuvos teismų praktika, nuostolių dėl intelektinės nuosavybės teisių pažeidimo, srityje nėra nuosekli ar nuspėjama. Teismų praktika yra kritikuotina dėl šių aspektų:

Pirma, Lietuvos teismų praktikoje pastebima, jog apskaičiuojant ieškovo patirtą žalą, didelis dėmesys skiriamas atsakovo patirtoms išlaidoms (pateikiant į rinką prekes, pažeidžiančias intelektinės nuosavybės teises ar naudojant klaidinančiai panašų žymenį į ieškovo prekių ženklą). Teismai atsižvelgia į išlaidų faktą, net jei atsakovas byloje teismui iš esmės nebuvo nepateikia duomenų apie turėtas išlaidas. Atitinkamai, toks teismų turėtų išlaidų preziumavimas, nepateikiant jokios tikslesnės informacijos yra vertintinas neigiamai.

Antra, Lietuvos teismų praktikoje pastebėtas ypatumas, jog ieškovui reiškiant kelis reikalavimus (pavyzdžiui: dėl prekių ženklo savininko teisių gynimo, juridinio asmens pavadinimo, domeno vardo, klaidinamai panašaus domeno vardo naudojimo uždraudimo, žalos atlyginimo) teismai turi diskreciją teigti, jog „ieškovo pagrindinis siekis yra uždrausti neteisėto žymens ir domeno naudojimą, o ne prisiteisti žalos atlyginimą“. Kiekvienu savo teisių gynimo būdu intelektinės nuosavybės teisių savininkai turi teisę naudotis savarankiškai, arba efektyvumo tikslais – kartu. Dėl šios priežasties, žalos atlyginimo dydžio mažinimas nurodant, jog tai nėra pagrindinis ieškovo tikslas, yra kritikuotinas.

Trečia, Lietuvos teismų praktikoje pasikartojanti ypatybė, jog nenurodoma kokiais pagrindais mažinamas reikalaujamos žalos atlyginimo dydis. Nėra pakankamai motyvuojama, kodėl tam tikrais atvejais gali būti priteisiamas ketvirtadalis ieškovo gautų pajamų, o kitais atvejais visas gautas pelnas.

Ketvirta, kritikuotinas Lietuvos teismų praktikoje pastebimas itin sudėtingas (net lemiantis apeliacinių skundų padavimą) vidutinio metinio pelningumo (ir vertinant plačiau – patirtų nuostolių) apskaičiavimas. Vidutinis metinis pelningumas yra naudojamas siekiant apskaičiuoti atsakovo gautas pajamas už prekes, pažeidžiančias ieškovo intelektinės nuosavybės teises. Ieškovo ir atsakovo apskaičiuotas atsakovo pelningumas gali skirtis net 10 kartų. Vidutinio metinio pelningumo apskaičiavimas yra pirmasis žingsnis siekiant apskaičiuoti nuostolius. Vidutinis metinis pelningumas, pagal teismų praktiką turėtų būti skaičiuojamas bendrąsias pardavimo pajamas dalijant iš bendrojo

pelno. Tačiau skaičiuojant pelną, turi būti įtraukiamos tik tos išlaidos, kurios yra susijusios su konkrečiomis prekėmis, pažeidžiančiomis intelektinės nuosavybės teises. Nepaisant jau turėtų sunkumų dėl vidutinio metinio pelningumo apskaičiavimo, seka antrasis žingsnis ir metinis pelningumas yra padauginamas iš gautų pajamų parduodant prekes pažeidžiančias ieškovo intelektinės nuosavybės teises. Paskutinis žingsnis – atimamas pelno mokestis. Atsižvelgiant, jog vien vidutinio metinio pelningumo apskaičiavimas yra keliantis sunkumų (atsižvelgiant į skirtingas pozicijas užimamas ieškovų ir atsakovų), siekiant suprasti (o tuo labiau siekiant reikalauti nuostolių atlyginimo teisme), kokio dydžio patirti nuostoliai gali būti atlyginami, teigtina, jog tai yra procesinė problema, sukianti sunkumų siekiant įgyvendinti intelektinės nuosavybės teises (reikalauti nuostolių atlyginimo).

Toliau yra pateikiami pasiūlymai, siekiant spręsti problemą dėl nenuspėjamo nuostolių apskaičiavimo mechanizmo.

Pirma, asmenims, siekiantiems ginti savo intelektinės nuosavybės teises teismuose reikalaujant žalos atlyginimo, svarbu suprasti (apskaičiuoti), kokia galimi nuostoliai gali būti tikėtinais atlyginti ir įsivertinti ar verta kreiptis į teismą ir ginti savo teises. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo parengta teismų praktikos apžvalga, kurioje yra pateikiami svarbiausi teismų praktikos pavyzdžiai, kuriuose yra analizuojama, kaip yra apskaičiuojama: a) pažeidėjų gauta nauda; b) negautų pajamų dydis; c) vidutinis metinis pelningumas, intelektinės nuosavybės teisių pažeidimų bylose, padėtų teisių savininkams įsivertinti dėl teisių gynimo teisme ir nuostolių atlyginimo reikalavimo.

Antra, nuostolių apskaičiavimo mechanizmas turėtų būti paremtas pagrindžiančiais įrodymais, o ne prezumpcijomis dėl patirtų išlaidų. Be to, teismų sprendimuose pastebima, jog siekiant nuostolių atlyginimo teismai itin kruopščiai vertina atsakovo poziciją, jog nebūtų priteistas per didelis nuostolių atlyginimas, kiek mažiau atidžiai vertindami ieškovų (asmenų patyrusių žalą) interesus ir reikalavimų reikšmę (skirstydami reikalavimus į pagrindinius ir ne pagrindinius). Nors ir nesinorėtų taip teigti, tačiau panašu, jog teismams sunku vertinti, jog intelektinės nuosavybės objektams padaryta žala turi būti vertinama tolygiai kaip ir materialiams objektams padaroma žala.

Trečia, sudėtingą nuostolių apskaičiavimo klausimą teisme galėtų padėti spręsti ekspertai, kadangi Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 160 straipsnis įtvirtina, jog teismo posėdžio pirmininkas gali byloje paskirti ekspertizę.

2.2 Teisės gauti informaciją įgyvendinimo problematika

Ši problema yra itin susijusi su aptarta aukščiau (patirtų nuostolių už intelektinės nuosavybės teisės pažeidimą apskaičiavimo aiškumu). Ieškovams suteikiama teisė į informaciją yra itin svarbi siekiant nustatyti pažeidimo šaltinį ir apimtį (patirtų nuostolių dydį). Atitinkamai, tiek INTGD, tiek PŽĮ įtvirtina ieškovams teisę gauti informaciją. Tačiau nagrinėjant bylas Lietuvos teismuose, ieškovai vangiai naudojami teise gauti informaciją.

Teisė gauti informaciją yra sudėtinga savo prigimtimi, nes yra būtina užtikrinti tinkamą pusiausvyrą tarp skirtingų pagrindinių teisių (teisės į privatumą, asmens duomenų apsaugos) ir ieškovo teisės gauti informaciją susijusią su pažeidimo šaltiniu ir apimtimi.

Toliau yra analizuojamas teisės gauti informaciją teisinis reglamentavimas, probleminiai Lietuvos teismų praktikos aspektai dėl teisės gauti informaciją įgyvendinimo, papildant lyginamąją Europos Sąjungos Teisingumo Teismo, Europos Sąjungos valstybių narių praktika.

2.2.1. Teisės gauti informaciją principai įtvirtinti ES ir Lietuvos teisiniame reguliavime

Teisė gauti informaciją yra įtvirtinta INTGD 8 straipsnyje. Minėtame straipsnyje nurodoma, jog valstybės narės užtikrina, kad, vykstant procesui dėl intelektinės nuosavybės teisių pažeidimo ir gavus ieškovo pagrįstą ir proporcingą prašymą, kompetentingos teismo institucijos galėtų reikalauti pažeidėjo ar kito asmens <...> informacijos dėl a) gamintojų, platintojų, tiekėjų ir kitų prekių bei paslaugų ankstesnių valdytojų, taip pat planuojamų didmenininkų ir mažmenininkų pavadinimai ir adresai; b) informacija apie pagamintus, pristatytus, gautus ar užsakytus kiekius, taip pat apie gautas už atitinkamas prekes ir paslaugas kainas. Toliau INTGD 8 straipsnio 3 dalyje užtikrinama teisių pusiausvyrą, kadangi yra leidžiamos kitų įstatymų nuostatos, kurios: a) suteikia teisių turėtojui teises gauti išsamesnę informaciją; b) reglamentuoja pagal šį straipsnį suteiktos informacijos naudojimą civiliniuose ir baudžiamuosiuose procesuose; c) reglamentuoja atsakomybę už teisės gauti informaciją neteisingą naudojimą; arba d) numato galimybę atsisakyti suteikti informaciją, kuri priverstų 1 dalyje minėtą asmenį prisipažinti jam pačiam ar jo artimam giminei dalyvavus intelektinės nuosavybės teisių pažeidime; arba e) reglamentuoja informacijos šaltinių arba asmens duomenų apdorojimo slaptumo apsaugą.

INTGD 8 straipsnis įgyvendinamas PŽĮ 71 straipsnyje – teismas, remdamasis ieškovo pagrįstu prašymu, teismo proceso metu gali įpareigoti asmenis nedelsiant pateikti informaciją apie šio įstatymo nustatytas teises pažeidžiančių prekių ir paslaugų kilmę ir platinimo būdus, ypač: 1) šio įstatymo nustatytas teises pažeidžiančių prekių (paslaugų)

gamintojų, platintojų, tiekėjų ir kitų ankstesnių valdytojų, taip pat didmenine ir mažmenine prekyba užsiimančių asmenų, kuriems buvo skirtos nurodytos prekės ar paslaugos, pavadinimus arba vardus ir pavardes bei adresus; 2) duomenis apie pagamintų, patiektų, gautų ar užsakytų šio įstatymo nustatytas teises pažeidžiančių prekių kiekį ir kainą, kuri buvo sumokėta ar turėjo būti sumokėta už tas prekes ar paslaugas.

Be to, INTGD preambulės 24 punkte nurodoma, jog atsižvelgiant į kiekvieną konkretų atvejį, jei aplinkybės tai pateisina, priemonės, procedūros ir gynimo būdai turėtų apimti ir prevencines priemones, kuriomis siekiama užkirsti kelią tolesniems intelektinės nuosavybės teisių pažeidimams. Atsižvelgiant į šį punktą, teismų praktika dėl teisės gauti informaciją analizuojama ir šiuo aspektu, kaip viena iš priemonių, kuria gali būti siekiama užkirsti kelią tolesniems intelektinės nuosavybės teisių pažeidimams.

2.2.2. Lietuvos teismų praktikos analizė dėl teisės gauti informaciją įgyvendinimo intelektinės nuosavybės teisių pažeidimų bylose

Lietuvos teismų praktikoje pastebima, jog teismai gali atmesti ieškovo reikalavimą pasinaudoti teise gauti informaciją, jei toje pačioje byloje nėra reiškiamas reikalavimas dėl nuostolių atlyginimo. Vilniaus apygardos teismo nagrinėtoje byloje (Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2020 m. sausio 30 d. sprendimas civilinėje byloje Nr. e2-625-794/2020), kurio sprendimas dėl teisės gauti informaciją liko nepakeistas ir bylą išnagrinėjus Lietuvos apeliaciniame teisme (Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. balandžio 8 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. e2A-20-881/2021), ieškovai byloje vadovaudamiesi PŽĮ 71 straipsniu reikalavo įpareigoti atsakovą pateikti informaciją apie platinamų produktų įsigijimo šaltinį, informaciją apie tai, nuo kada atsakovas prekiauja produkcija, informaciją apie atsakovo įsigytus, turimus ir išplatintus produkcijos kiekius, taip pat visų įsigytų ir parduotų produktų įsigijimo ir pardavimo kainą visu produktų platinimo laikotarpiu. Tačiau, teismas sprendė, jog kadangi šioje teisės normoje (PŽĮ 71 straipsnyje) kaip ir Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekse, įtvirtinta galimybė ieškovui prašyti teismo įpareigoti asmenis nedelsiant pateikti informaciją apie šio įstatymo nustatytas teises pažeidžiančių prekių ir paslaugų kilmę ir platinimo būdus ir kita, tačiau tai daroma teismo proceso metu, kas reiškia, jog tai nėra taikoma visais atvejais. Atitinkamai, teismas sprendė, jog nepriklausomai nuo to, ar atsakovo veiksmais daroma žala ar atliekami nesąžiningos konkurencijos veiksmai, ieškovams nereiškiant reikalavimų dėl žalos atlyginimo ar nesąžiningos konkurencijos, nėra pagrindo ginti ieškovų teises jų pasirinktu būdu - išreikalauti duomenis iš atsakovo.

Kitoje byloje (Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. kovo 10 d. sprendimas, priimtas civilinėje byloje Nr. e2A-240-881/2020), kurioje Lietuvos apeliacinis teismas sprendė klausimą ne tik dėl neteisėtų veiksmų uždraudimo, įpareigojimo atlikti veiksmus, bet ir nuostolių atlyginimo, teismas palankiau vertino ieškovų teisę gauti informaciją ir tinkamai užtikrino teisių pusiausvyrą. Byloje atsakovė siekė įrodyti prekių ženklo savininko teisių pasibaigimo faktą, atitinkamai atsakovė buvo įpareigota pateikti teismui neredaguotus dokumentus (kartu išaiškindamas atsakovei jai tenkančią pareigą įrodyti prekių ženklo savininko teisių pasibaigimo aplinkybę). Tačiau atsakovė nurodė, jog kad PŽĮ 75 straipsnyje nenumatyta teisė gauti informaciją tam, kad ją galėtų panaudoti prieš kitus asmenis (atsakovei atskleidus prekių tiekėjus, tai įgalintų ieškovą pradėti procesus dėl itin didelių baudų prisiteisimo), teismas atmetė atsakovės argumentus kaip teisiškai nereikšmingus, nes informacijos apie prekių tiekėjus pateikimas teismui pirmiausia buvo reikšmingas pačiai atsakovei įrodinėjant jos atsikirtimų į ieškinį pagrindą, t. y. prekių ženklų savininko teisių pasibaigimą. Be to, teismas pabrėžė, jog tai, kad atsakovas tam tikrus įrodymus vertina kaip komercinę paslaptį sudarančią informaciją nepaneigia atsakovo pareigos pateikti šiuos įrodymus teismui, o atsisakymas pateikti įrodymą, pagal *contra spoliatorem* prezumpciją, laikomas patvirtinimu egzistuojant nepalankiausių šaliai faktus, kuriuos tas įrodymas būtų patvirtinęs.

2.2.3. Lyginamoji Europos Sąjungos Teisingumo Teismo praktikos analizė dėl teisės gauti informaciją įgyvendinimo

Europos Sąjungos Teisingumo Teismas yra nagrinėjęs bylų dėl INTGD 8 straipsnio taikymo ir savo jurisprudencijoje yra suformavęs esminius teisės gauti informaciją principus.

Europos Sąjungos Teisingumo Teismo nagrinėtoje byloje (Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2015 m. liepos 16 d. sprendimas byloje C-580/13 Coty Germany GmbH prieš Stadtparkasse Magdeburg), Teisingumo Teismas pabrėžė, jog kad, kaip matyti iš INTGD konstatuojamosios dalies, joje laikomasi pagrindinių teisių ir principų, kurie pripažįstami Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijoje. Visų pirma INTGD siekiama užtikrinti visišką pagarbą intelektinei nuosavybei pagal Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 17 straipsnio 2 dalį. Sprendime pabrėžiama intelektinės nuosavybės apsauga, be kita ko, neturėtų trukdyti asmens duomenų apsauga. Be to, įgyvendindamos minėtas direktyvas perkeliančias priemones valstybių narių valdžios institucijos ir teismai privalo ne tik aiškinti savo nacionalinę teisę taip, kad ji atitiktų šias

direktyvas, bet ir nesivadovauti tokiu jų aiškinimu, kuris pažeistų minėtas pagrindines teises arba kitus bendruosius Sąjungos teisės principus

Kitoje Europos Sąjungos Teisingumo Teismo nagrinėtoje byloje (Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2017 m. sausio 18 d. sprendimas byloje C-427/15 NEW WAVE CZ, a.s. prieš ALLTOYS, spol. s. r. o.) Teisingumo Teismas sprendė klausimą ar esant situacijai, kai galutinai pasibaigus procesui, kuriam vykstant konstatuotas intelektinės nuosavybės teisės pažeidimas, ieškovė, vykstant atskiram procesui, prašo informacijos apie prekių ar paslaugų, pažeidžiančių tokią teisę, kilmę ir platinimo kanalus. Teisingumo Teismas dar kartą pabrėžė, jog INTGD 8 straipsnio 1 dalyje numatyta teise gauti informaciją sukonkretinama Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 47 straipsnyje įtvirtinta pagrindinė teisė į veiksmingą teisminę gynybą ir užtikrinamas veiksmingas naudojimas pagrindine teise į nuosavybę. Be to, Teisingumo Teismas nurodė, jog tokia teisė gauti informaciją intelektinės nuosavybės teisės savininkui suteikia galimybę nustatyti, kas pažeidžia tokią jo teisę, ir imtis būtinų priemonių, pavyzdžiui, pateikti prašymą taikyti Direktyvos INTGD 9 straipsnio 1 ir 2 dalyse numatytas laikinas priemones arba prašymą priteisti atlyginti INTGD 13 straipsnyje numatytą žalą, taip siekiant apsaugoti tokią teisę. Neturėdamas visos informacijos apie jam priklausančios intelektinės nuosavybės teisės pažeidimo apimtį, tokios teisės savininkas negali nustatyti ar tiksliai apskaičiuoti žalos, kurios atlyginimo jis galėtų reikalauti dėl tokio pažeidimo. Teisingumo Teismas nusprendė, jog nereikia apriboti galimybės naudotis INTGD 8 straipsnio 1 dalyje numatyta teise gauti informaciją aiškinant, kad tokia teise galima remtis tik vykstant procesams, skirtiems intelektinės nuosavybės teisės pažeidimui konstatuoti.

2.2.4. Išvados ir galimi problemos sprendimo būdai

Ieškovams suteikiama teisė į informaciją yra itin svarbi siekiant nustatyti pažeidimo šaltinį ir apimtį. Tačiau pastebėtina, jog Lietuvoje nagrinėjamosiose bylose dėl intelektinės nuosavybės teisių pažeidimų, ieškovai itin retai naudojami teise gauti informaciją. Siekiant užtikrinti pusiausvyrą tarp skirtingų teisių, Lietuvos teismų praktika vertintina teigiamai – teismai vadovaujami *contra spoliatorem* prezumpcija, siekia užtikrinti komercinių paslapčių (jei tokių būtų nustatyta), apsaugą.

Tačiau teismų praktikos kryptis, jog tik reikalaujant žalos atlyginimo byloje dėl intelektinės nuosavybės teisės pažeidimo, galima pasinaudoti teise gauti informaciją yra vertintina neigiamai. Jei dėl atsakovo veiksmų ieškovui yra daroma žala, ieškovas turi teisę reikalauti informacijos iš atsakovo, nurodytos 71 PŽĮ straipsnyje. PŽĮ 70 straipsnio 1 dalies

1 punktas įtvirtina, jog teisių pripažinimas yra atskiras teisių gynimo būdas. Nei PŽĮ 71 straipsnyje nei INTGD 8 straipsnyje ar Europos Sąjungos Teisingumo Teismo praktikoje nėra įtvirtinta sąlyga, jog tik reikalaujant žalos atlyginimo galima pasinaudoti teise gauti informaciją. Be to, INTGD preambulės 24 punkte nurodyta, jog atsižvelgiant į kiekvieną konkretų atvejį, jei aplinkybės tai pateisina, priemonės, procedūros ir gynimo būdai turėtų apimti ir prevencines priemones, kuriomis siekiama užkirsti kelią tolesniems intelektinės nuosavybės teisių pažeidimams. Atitinkamai, teisės gauti informaciją įgyvendinimas bylose dėl intelektinės nuosavybės teisės pažeidimo nereikalaujant žalos atlyginimo, prisidėtų prie priemonių kuriomis siekiama užkirsti kelią tolesniems intelektinės nuosavybės teisių pažeidimams, kadangi ieškovams turint informaciją, pavyzdžiui apie jų intelektinės nuosavybės teises pažeidžiančias prekes tiekiančius tiekėjus, galėtų prisidėti prie didesnio masto intelektinės nuosavybės teisių pažeidimų sprendimo, taip užtikrinant procesų efektyvumą.

IŠVADOS IR PASIŪLYMAI

1. Siekiant užtikrinti teisinės sistemos prieinamumą (kadangi ikiteisminė ginčų sprendimo tvarka VPB Apeliaciniame skyriuje yra privaloma), siūloma sureguliuoti bylinėjimosi išlaidų, patirtų siekiant įgyvendinti intelektinės nuosavybės teises (pateikiant protestus ar prašymus dėl registracijos pripažinimo negaliojančia ar panaikinimo) VPB Apeliaciniame skyriuje atlyginimo klausimą. Bylinėjimosi išlaidų atlyginimo galimybė turėtų būti įtvirtinta atitinkamai, papildant PŽĮ 56 ir 58 straipsnius bei Lietuvos Respublikos dizaino 24 straipsnį. Tikslu bylinėjimosi išlaidų paskirstymo tvarka (remiantis principu – „pralaimėjęs moka“ ir nustatčius maksimalius išlaidų atlyginimo koeficientus) turėtų būti įtvirtinta Apeliacijų, protestų ir prašymų dėl ženklo registracijos pripažinimo negaliojančia ar jos panaikinimo taisyklėse.
2. Tik VPB Apeliacinis skyrius turi išimtinės teises nagrinėti protestus dėl prekių ženklo registracijos ir prašymus dėl prekių ženklo registracijos pripažinimo negaliojančia ar panaikinimo. Šiais procesais galutinis rezultatas iš esmės pasiekiamas toks pat, tačiau prašymų dėl prekių ženklo registracijos pripažinimo negaliojančia ar panaikinimo procedūra, yra naudojamosi žymiai rečiau – išnagrinėjamų prašymų skaičius 2020 – 2021 metais yra 7 kartus mažesnis. Prašymų dėl prekių ženklo registracijos pripažinimo negaliojančia ar panaikinimo procesas taptų efektyvesnis, jei kaip ir Vokietijos patentų ir prekių ženklų tarnyboje, ginčijamo prekių ženklo savininkui nepateikus prieštaravimų, ginčas būtų išsprendžiamas pareiškėjo naudai. Taipogi, kadangi ginčas vyksta dėl jau įregistruoto prekių ženklo, būtų prasminga įtvirtinti, jog kaip ir Beniliukso valstybėse ir Vokietijoje – prašymus dėl prekių ženklo registracijos pripažinimo negaliojančia ar panaikinimo nagrinėtų ir teismai t. y. alternatyviai kartu su VPB. Lietuvoje teismai nagrinėja ginčus dėl jau įregistruoto prekių ženklo savininko teisių pažeidimo, o prašymas dėl prekių ženklo registracijos pripažinimo negaliojančia ar panaikinimo ir yra paduodamas dėl jau įregistruoto prekių ženklo. Galimybė nagrinėti prašymus tiesiogiai teismuose sumažintų procesines kliūtis (tarp jų – ir bylinėjimosi išlaidas) įgyvendinant išimtinės teises į prekių ženklą.
3. Viena iš pagrindinių priežasčių, kodėl intelektinės nuosavybės teisių savininkai dėl intelektinės nuosavybės teisių pažeidimų nesikreipia į teismus, yra neaiškus priteisiamos kompensacijos dydis ir maža tikimybė, kad patirta žala bus tinkamai (visiškai) kompensuota. Lietuvos teismų praktika dėl nuostolių apskaičiavimo yra nenuosekli ir kritikuotina. Nuostolių apskaičiavimo mechanizmas turėtų būti paremtas pagrindžiančiais įrodymais, o ne prezumpcijomis dėl patirtų išlaidų. Dalyje analizuotų teismų sprendimų pastebima, jog ieškovams siekiant nuostolių atlyginimo, teismai itin

kruopščiai vertina atsakovo poziciją, jog nebūtų priteistas per didelis nuostolių atlyginimas, kiek mažiau atidžiai vertindami ieškovų interesus. Lietuvos Aukščiausiojo teismo parengta teismų praktikos apžvalga, kurioje yra nurodomi svarbiausi kriterijai dėl: a) pažeidėjų gautos naudos; b) negautų pajamų dydžio; ir c) vidutinio metinio pelningumo apskaičiavimo intelektinės nuosavybės teisių pažeidimų bylose, padėtų įsivertinti dėl teisių gynimo teisme ir nuostolių atlyginimo reikalavimo. Be to, sudėtingą nuostolių apskaičiavimo klausimą bylose, galėtų padėti spręsti ekspertai.

4. Ieškovams suteikiama teisė į informaciją yra itin svarbi siekiant nustatyti pažeidimo šaltinį ir apimtį. Pastebėtina, jog Lietuvoje nagrinėjamos bylose dėl intelektinės nuosavybės teisių pažeidimų, ieškovai retai naudojami teise gauti informaciją. Siekiant užtikrinti pusiausvyrą tarp skirtingų teisių, Lietuvos teismų praktika vertintina teigiamai – teismai vadovaujasi *contra spoliatores* prezumpcija, siekia užtikrinti komercinių paslapčių (jei tokių būtų nustatyta), apsaugą. Tačiau teismų praktika, jog tik reikalaujant žalos atlyginimo galima pasinaudoti teise gauti informaciją, yra vertintina neigiamai. Nei PŽĮ 71 straipsnyje nei INTGD 8 straipsnyje ar Europos Sąjungos Teisingumo Teismo praktikoje nėra įtvirtinta sąlyga, jog tik reikalaujant žalos atlyginimo galima pasinaudoti teise gauti informaciją. INTGD preambulės 24 punkte nurodyta, jog atsižvelgiant į kiekvieną konkretų atvejį, gynimo būdai turėtų apimti ir prevencines priemones, kuriomis siekiama užkirsti kelią tolesniems intelektinės nuosavybės teisių pažeidimams. Atitinkamai, teisės gauti informaciją įgyvendinimas bylose dėl intelektinės nuosavybės teisės pažeidimų, nereikalaujant žalos atlyginimo, prisidėtų prie priemonių kuriomis siekiama užkirsti kelią tolesniems intelektinės nuosavybės teisių pažeidimams.

ŠALTINIŲ SĄRAŠAS

Teisės norminiai aktai

Konvencijos:

1. Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija (1950). Valstybės žinios, Nr. 40-987.

Europos Sąjungos teisės aktai, reglamentai, direktyvos ir kt.:

2. Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija OJ C 326, 26.10.2012, p. 391–407.
3. Tarybos 2001 m. gruodžio 12 d. reglamentas (EB) Nr. 6/2002 dėl Bendrijos dizaino OJ L 3, 5.1.2002, p. 1–24.
4. Europos Parlamento ir Tarybos 2017 m. birželio 14 d. Reglamentas 2017/1001 dėl Europos Sąjungos prekių ženklo OJ L 154, p. 1–99.
5. Europos Parlamento ir Tarybos 2004 m. balandžio 29 d. Direktyva 2004/48/EB dėl intelektinės nuosavybės teisių gynimo OJ L 157, 30.4.2004, p. 45–86.

Nacionaliniai teisės aktai:

6. Lietuvos Respublikos Konstitucija (1992). Valstybės žinios, 33-1014.
7. Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas (2002). Valstybės žinios, Nr. 74-2262.
8. Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas (2002). Valstybės žinios, 36-1340.
9. Lietuvos Respublikos prekių ženklų įstatymas (2000). Valstybės žinios, Nr. 92-2844.
10. Lietuvos Respublikos mokesčių už pramoninės nuosavybės objektų registravimą įstatymas (2001). Valstybės žinios, Nr. 52-1811.
11. Lietuvos Respublikos dizaino įstatymas (2002). Valstybės žinios, Nr. 112-4980.

Nacionaliniai poįstatyminiai teisės aktai:

12. Apeliacijų ir protestų nagrinėjimo taisyklės AP/01/2005 (2005). Valstybės žinios, Nr. 151-5587.
13. Apeliacijų, protestų ir prašymų dėl ženklo registracijos pripažinimo negaliojančia ar jos panaikinimo taisyklės (2019). TAR, Nr. 4528.

Užsienio valstybių teisės aktai:

14. Vokietijos prekių ženklų ir kitų ženklų apsaugos įstatymas (1994).
15. Vokietijos dizaino teisinės apsaugos įstatymas (2014).
16. Beniliukso konvencija dėl intelektinės nuosavybės (2017).
17. Beniliukso konvencijos dėl intelektinės nuosavybės įgyvendinimo reglamentas (prekių ženklai ir dizainas) (2019).

Specialioji literatūra

Knygos:

18. Mikelėnas V. (1997). Civilinis procesas. I dalis. Vilnius: Justitia.
19. Mizaras V. (2009). Autorių teisė. Vilnius: Justitia.
20. Birštonas R., Klimkevičiūtė D., Matulevičienė N. J. (2010). Intelektinės nuosavybės teisė. Vilnius: Registrų centras.
21. Taubman, A., Wager, H. and Watal, J. (eds) (2020). “Trademarks,” in A Handbook on the WTO TRIPS Agreement. 2nd edn. Cambridge: Cambridge University Press.

Straipsniai mokslo žurnaluose:

22. 1981 m. gegužės 14 d. Europos Tarybos Ministrų komitetas rekomendacija Nr. R (81) 7 „Dėl priemonių, lengvinančių galimybes naudotis teisingumo sistema“.
23. Nekrošius, V. (1999). Francas Kleinas apie civilinio proceso tikslus ir principus bei jų įgyvendinimo metodus, Teisė. Nr.33 (1).
24. Mizaras V. (2007). Intelektinės nuosavybės teisių gynimo reguliavimo novelos: Europos Parlamento ir Tarybos Direktyva 2004/48/EB – Materialiniai teisių gynimo būdai, neturintys kompensacinio poveikio, Teisė. Nr. 63.
25. Pajeda V. (2007). Laikinųjų apsaugos priemonių taikymo intelektinės nuosavybės apsaugos bylose ypatumai, Jurisprudencija, 11(101); 66–73.
26. Mizaras V. (2012). Intelektinės nuosavybės teisės klausimai Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo praktikoje, Jurisprudencija, 19(3), p. 1111–1130.

Teismų praktika

Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimai:

27. *NEW WAVE CZ, a.s. v ALLTOYS, spol. s. r. o.* [ESTT], Nr. C-427/15, [2015-01-18]. ECLI:EU:C:2017:18.
28. *Coty Germany GmbH v Stadtsparkasse Magdeburg* [ESTT], Nr. C-580/13, [2015-07-16]. ECLI: EU:C:2015:485.
29. *Présentation d'un tracteur en rouge, noir et gri* [EBT], Nr. T-378/07, [2010-09-29]. ECLI:EU:T:2010:413.

Lietuvos Respublikos Konstitucinio teismo nutarimai:

30. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2002 m. liepos 2 d., nutarimas.
31. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2003 m. kovo 4 d., nutarimas.
32. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2004 m. rugpjūčio 17 d., nutarimas.

Lietuvos Respublikos bendros kompetencijos teismų praktika:

33. Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. spalio 14 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. e2A-474-881/2021.
34. Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. kovo 16 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. e2A-175-302/2021.
35. Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. balandžio 8 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. e2A-20-881/2021.
36. Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. kovo 10 d. sprendimas, priimtas civilinėje byloje Nr. e2A-240-881/2020.
37. Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. liepos 3 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. e2A-394-516/2019.
38. Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. rugpjūčio 1 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. e2A-228-798/2019.
39. Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. spalio 30 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. e2A-448-450/2019.
40. Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2020 m. sausio 30 d. sprendimas civilinėje byloje Nr. e2-625-794/2020.
41. Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2020 m. liepos 3 d. sprendimas civilinėje byloje Nr. e2-2864-852/2020.
42. Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2020 m. birželio 29 d. sprendimas civilinėje byloje Nr. eA2-648-794/2020.
43. Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2020 m. birželio 15 d. sprendimas civilinėje byloje Nr. e2-452-580/2020.
44. Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2019 m. liepos 3 d. sprendimas civilinėje byloje Nr. e2-1948-794/2019.

Užsienio valstybių bendros kompetencijos teismų praktika:

45. Paris Court of Appeal, 2021 m. gruodžio 14 d. sprendimas byloje Nr. 203/2021.
46. Audiencia Provincial de Barcelona, Section 15, 2019 m. liepos 22 d. sprendimas byloje Nr. EN:ABP:2019:9587.
47. Audiencia Provincial de Alicante, 2018 m. kovo 12 d. sprendimas byloje Nr. EN:APA:2018:909.
48. Oberster Gerichtshof, 2014 m. sausio 20 d. sprendimas byloje Nr. 4Ob182/13p.

Kiti šaltiniai

Informaciniai leidiniai:

49. EUIPO (2022) Recent European case-law on the infringement and enforcement of intellectual property rights.
50. EUIPO and EPO (2021) Intellectual property rights and firm performance in the European Union, Munich, Germany, and Alicante, Spain.
51. European Commission (2021) Report on the protection and enforcement of intellectual property rights in third countries.
52. EUIPO (2016) (Intellectual property rights in intensive industries and economic performance in the EU).
53. EUIPO (2010) Observatory update on Costs and Damages.
54. Valstybinio Patentų Biuro Oficialus Biuletenis (2022) Nr. 2022/03.
55. Civilinių bylų nagrinėjimo ataskaita (I instancijos teismuose), (2021).

Travaux préparatoires:

56. Europos Komisijos Komunikatas (2017) Europos Parlamentui, Tarybai ir Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2004/48/EB dėl intelektinės nuosavybės teisių gynimo tam tikrų aspektų taikymo gairių.
57. Europos Tarybos Ministrų rekomendacija (1981) „Dėl priemonių, lengvinančių galimybes naudotis teisingumo sistema“.

SANTRAUKA

Intelektinės nuosavybės teisių gynimo būdų taikymo procesinės problemos

Aušrinė Dambrauskaitė

Magistro darbe analizuojamos procesinės problemos, kurios egzistuoja siekiant įgyvendinti intelektinės nuosavybės teises. Darbe analizuojamos tik procesinės problemos susijusios su pramoninės intelektinės nuosavybės teisių įgyvendinimu, didžiausią dėmesį skiriant prekių ženklų savininkų teisių įgyvendinimui. Procesinės problemos analizuojamos dviem lygmenimis – procesinės problemos su kuriomis susiduriama siekiant įgyvendinti intelektinės nuosavybės teises nacionalinėse, neteisminėse institucijose atsakingose už intelektinės nuosavybės apsaugą (kaip vykdančiose privalomą ikiteisminę ginčų nagrinėjimo funkciją) ir teismuose.

Pasirinktos procesinės problemos, iš kurių tam tikros yra pabrėžiamos ir Europos Komisijos Komunikate Europos Parlamentui, Tarybai ir Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui, dėl tam tikrų direktyvos 2004/48/EB (dėl intelektinės nuosavybės teisių gynimo) tam tikrų taikymo aspektų. Pasirinktos problemos yra (i) bylinėjimosi išlaidų atlyginimo mechanizmo nebuvimas ginčus nagrinėjant nacionalinėse institucijose atsakingose už intelektinės nuosavybės apsaugą; (ii) prekių ženklo protesto ir registracijos panaikinimo arba paskelbimo negaliojančia kaip intelektinės nuosavybės teisių gynimo būdų įgyvendinimo problematika; (iii) patirtų nuostolių dėl intelektinės nuosavybės teisių pažeidimo apskaičiavimo procesinė problematika; (iv) teisės į informaciją įgyvendinimo problematika. Siekiant pateikti galimus procesinių problemų sprendimo būdus, darbe yra analizuojamas Europos Sąjungos valstybių narių ir Lietuvos Respublikos teisinis reguliavimas bei institucijų ir teismų praktika.

SUMMARY

Procedural problems in the application of intellectual property rights protection remedies

Aušrinė Dambrauskaitė

This Master's thesis analyses the procedural problems that exist in the enforcement of intellectual property rights. The thesis analyses only the procedural problems related to the enforcement of industrial intellectual property rights, primarily focusing on the enforcement of the rights of trademark owners. The procedural problems are analysed at two levels - the procedural problems encountered in the enforcement of intellectual property rights by national offices for the intellectual property (as part of their mandatory prelitigation function) and by the courts.

A selection of procedural problems, some of which are also highlighted in the Communication from the European Commission to the European Parliament, the Council and the European Economic and Social Committee on certain aspects of the application of Directive 2004/48/EC (on the enforcement of intellectual property rights). The problems selected are (i) the absence of a mechanism for the payment of costs in disputes before the national authorities responsible for the protection of intellectual property; (ii) the problems of implementing opposition and revocation or cancellation of a trademark as a remedy for the protection of intellectual property; (iii) the procedural problems of the calculation of the damages suffered as a result of the infringement of an intellectual property right; and (iv) the problems of implementing the right to information. In order to provide possible solutions to the procedural problems, the work analyses the legal regulation and the practice of national offices for intellectual property and courts of the European Union Member States and the Republic of Lithuania.